

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1892. Andra Kammaren. N:o 22.

Lördagen den 26 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de i kammarens sammanträden den 18 och 19 innevarande mars förda protokoll.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kongl. Maj:ts i senaste sammanträdet aflemnade proposition till Riksdagen med förslag till vissa ändringar i nädiga förordningen angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 31 december 1891.

Till behandling af lagutskottet hänvisades Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till lag angående sparbanker samt lag angående vissa så kallade folkbanker och med folkbanker jemförliga penningeinrättningar.

Slutligen hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående ändring i nu gällande bestämmelser i fråga om de från marinregementet till Blekinge bataljon öfverflyttade officerares pensionsrätt.

§ 3.

Föredrogs och bifölls lagutskottets utlåtande n:o 22, i anledning af väckt motion om tillägg till 20 kap. 1 § ärfdabalken.

§ 4.

Till kammarens afgörande förelåg vidare lagutskottets utlåtande n:o 23, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 5 mom.

1 i förordningen om kyrkostämman m. m. i Stockholm den 20 november 1863.

I detta utlåtande hemstälde utskottet, att ifrågasvarande, inom Andra Kammaren af herr *J. A. Fjällbäck* väckta motion, n:o 155, icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr *Fjällbäck*: Efter den utgång, som min motion fått inom lagutskottet, är det gifvet, att det ej gagnar mycket att säga något till dess förmån. Jag skall dock tillåta mig att anföra något, som visar, att jag icke saknat skäl för väckande af denna motion.

Som herrarne torde veta, är beträffande den kommunala rösträtten här i Stockholm stadgad en begränsning vid 100 bevillningskronor eller 10,000 kronors inkomst. Beträffande åter den röstskala, som gäller för kyrkostämman, inträder begränsningen först vid 16,000 kronors inkomst eller 160 bevillningskronor. Att skalan sattes högre för denna rösträtt, är onekligen ett missgrepp. Förhållandena visa, om man tager reda på huru det går till, att det vid kyrkostämmor ställer sig ännu ofördelaktigare för de lägre beskattade än vid den kommunala röstskalans tillämpning. För en tid sedan hölls i Östermalms församling en kyrkostämman, som var af ganska allmänt intresse. Vid densamma deltog 251 personer i omröstningen. Deras sammanlagda röstetal uppgick till 2,380 röster. Af de röstande fans det 71 personer, som hade 10,000 kronors inkomst och deröfver, det vill säga 100 bevillningskronor och deröfver. Dessa disponerade 1,281 röster. De personer, som hade under 10,000 kronors inkomst, uppgingo till ett antal af 180, men dessa disponerade endast 1,099 röster. Här af torde herrarne finna, att, om alla de röstegande, som hafva mindre än 10,000 kronors inkomst, hållit tillsammans och röstat för en mening, skulle de dock hafva kommit att ligga under för dem, som hafva 10,000 kronors inkomst och deröfver. Jag har med detta exempel velat visa, att denna skala, som gäller vid kyrkostämmor i Stockholm, är ytterst ofördelaktig icke blott för de personer, som hafva små inkomster, och som till exempel hafva blott 1 röst, utan äfven för personer, som hafva så betydliga inkomster, att de äro valbara till Första Kammaren. Dessa, som hafva 40 bevillningskronor, hafva icke mer än 5 röster, och deras röster blifva därför temligen betydelselösa. Det är uteslutande de, som ega 13—20 röster, som hafva afgörande betydelse.

Nu har lagutskottet sagt, att det ej är önskvärdt att åstadkomma flera olikheter mellan kyrkostämmoförordningen för Stockholm och för det öfriga landet. Men jag kan ej förstå detta skäl för afslag, då vi redan hafva så många olikheter. I Göteborg finnes, om jag icke är allt för illa underrättad, en så beskaffad rösträtt vid kyrkostämman vid val af präster, att det är lika rösträtt för alla. Det enda, som helt och hållet skulle hafva afhjelpat de olägenheter, som framkallat

min motion, hade varit att föreslå sådan rösträtt äfven för Stockholm. Men då jag föreställt mig, att lagutskottet ej skulle hafva varit med om ett sådant förslag, har jag i min motion gått en medelväg mellan den nuvarande och den lika rösträtten.

Då jag emellertid ej fått något understöd för min motion, och dessutom dessa speciella förhållanden icke äro egnade att väcka det allmänna intresse som den politiska och den kommunala rösträtten, så skall jag icke tillåta mig att här göra något yrkande.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställen bifölls.

§ 5.

I ordningen förekom härnäst lagutskottets utlåtande n:o 24, i anledning af väckt motion om afskaffande af jus patronatus. *Om afskaffande af jus patronatus.*

Motionären, herr *R. Petersson* i Skurö, hade i sin ifrågavarande, inom Andra Kammaren väckta motion, n:o 102, föreslagit »att Riksdagen för sin del behagade besluta, att 19 kap. 12, 13, 14, 15 och 16 §§ kyrkolagen med alla dithörande författningar, bland andra § 7 i de adelige privilegier af år 1723, skola upphöra att gälla».

Med anledning häraf hemstälde nu utskottet, att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, om och i hvad mån de i cirkuläret den 23 november 1855 meddelade bestämmelser i fråga om sättet för patronaträttens afskaffande kunna göras mera verksamma för främjande af syftet med nämnda cirkulär.

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr *Redelius*: Jag ber endast att till protokollet få afgifva en förklaring, fastän jag icke har annan uppfattning af frågan än den, som af utskottets kläm framgår. Men det är mot en punkt af motiveringen, som jag skulle vilja göra en anmärkning.

Innan jag meddelar denna, ber jag dock att få tillkännagifva, att jag helst skulle hafva sett, att lagutskottet tillstyrkt motionen i hela dess utsträckning och icke blott en mindre del deraf, såsom nu skett. Men då Första Kammaren godkänt utskottets betänkande, sådant det föreligger — liksom jag tager för gifvet, att det här kommer att ske — så anser jag icke några skäl vara för handen att yttra mig vidare om den saken, utan vill endast tillkännagifva, att, om mot förmodan frågan här kommer till votering, jag kommer att rösta för utskottets förslag.

I sin motivering har emellertid lagutskottet förklarat, att det anser patronaträtten vara af privaträttslig natur. Visserligen tillägger utskottet »sådan den faktiskt består och utöfvas». Må vara, att den förut har ansetts vara det, jag vill icke tvista om föregående tidens rättsuppfattning i ifrågavarande hänseende, men jag vill för min del uttala den uppfattning af frågan, att den ej *borde* anses vara af

Om afskaffande af jus patronatus.
(Forts.)

privaträttslig natur, utan af publik natur, och att den på grund häraf borde anses kunna blifva föremål för statsmagternas lagstiftning. Ty här om någonsin bör väl det afgörande inflytandet ligga i statsmagternas händer och synnerligast församlingarnes.

Äfven ett annat uttalande anser jag mig skyldig att göra, nemligen att innehafvarne af denna rätt i vår tid icke utöfvat denna rätt sämre än församlingarne sjelfva, när de hafva haft rätt att kalla sina prester. Jag tror, att det blott är en skyldig rättvisa att gifva detta erkännande åt de nuvarande patroni. Men icke dess mindre anser jag, att patronaträtten bör afskaffas, ty man har andra kraf på prester i en sådan församling än i andra.

Då jag gillar det rörslag, som föreligger, och intet yrkande om afslag å detsamma blifvit framställt, skall jag icke göra något yrkande, utan nöja mig med utskottets förslag.

Herr Bexell: Ehuru jag är innehafvare af patronaträtt i vidsträcktaste mån, ber jag att få yrka bifall till motionärens förslag.

Herr Lilienberg: Då, såvidt jag hörde rätt, den siste talaren yrkade bifall till motionen, skall jag under åberopande af de skäl, som lagutskottet anført, bedja att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Stallerhult: Motionären har föreslagit, att Riksdagen för sin del skulle besluta att helt och hållet upphäfva de lagar och författningar, som innehålla bestämmelser om patronaträtten i vissa församlingar, och beträffande denna framställning har lagutskottet föreslagit en skrifvelse till Kongl. Maj:t af det innehåll, som förevarande utlåtande utvisar. Skrifvelsen innehåller, såvidt jag kan se, icke annat än att Kongl. Maj:t skulle göra en erinran till vederbörande domkapitel att tillämpa föreskrifterna i kongl. cirkuläret den den 23 november 1855, men en dylik erinran vore enligt mitt förmenande utan den ringaste betydelse; ty de myndigheter, som handhafva lagar och författningar, lära icke vara okunniga om hvad dessa innehålla. Jag tror sålunda, att domkapitlen vidtaga de erforderliga åtgärderna, utan att Riksdagen skrifer derom till Kongl. Maj:t och Kongl. Maj:t sedan till vederbörande. Utskottet har, såsom det synes af dess motivering, varit välvilligt stämdt mot motionärens förslag, men då borde utskottet också gått något längre än det nu gjort. Utskottet har gjort en vidlyftig utredning af denna sak samt hänvisat till en ännu fullständigare sådan, som förebragtes vid sistförflutna riksdag, och om man ser detta, får man en grundlig kännedom om hvad patronaträtten innefattar. Man finner deraf, att den 23 november 1855, eller just samma dag som ofvannämnda cirkulär är utfärdadt, har äfven utgifvits en kongl. kungörelse, som innehåller bestämmelser i fråga om utländsk mans rätt, hvilken erhållit tillåtelse att i riket

förvärfva eller besitta fast egendom, med hvilken jus patronatus är förenad. Enligt denna kungörelse får utlänning icke utöfva patronaträtten, innan han blifvit svensk medborgare. I sådana fall vore det ju lätt för vederbörande att helt och hållet upphäfva patronaträtten i de församlingar, der dylikt sker, ty derigenom blefve ju ingens rätt förnärmad. Jag anser sålunda, att då lagutskottet så välvilligt behandlat motionen, borde det också föreslagit, att bestämmelserna i denna kongl. kungörelse, af samma dag som cirkuläret i fråga, skulle göras mera verksamma än nu är fallet. Derigenom vore enligt mitt förmenande ett mera effektivt steg taget i den af motionären föreslagna rigtning.

Det kan nu visserligen invändas, att om en utländsk undersåte förvärfvat sig fast egendom, med hvilken patronaträtt är förenad, blir genom berörda kungörelse hans patronaträtt endast suspenderad under en kortare tid, och om utlänningen sedermera säljer egendomen till svensk medborgare, får han säkerligen igen samma ersättning för ifrågavarande kallelserätt till ecklesiastika beställningar, som han möjligen sjelf erlagt. Men derest ett stadgande funnes, att patronaträtten faktiskt skall upphöra, om egendomen öfvergår till utländsk medborgare, samt icke vidare kunna återvinnas, skulle säljaren af egendomen enligt mitt förmenande icke heller derpå komma att göra någon förlust, ty han komme nog att tillse, att den utlänning, som köpte egendomen, erlade väl så hög köpeskillning för fastigheten i fråga som den, hvilken finge rätt att med köpet utöfva patronaträtten.

Jag anser alltså, att lagutskottet bort och kunnat beakta denna kungörelse lika väl som cirkuläret och därför i skrifvelseförslaget jemväl intagit kungörelsen. Men då Första Kammaren redan bifallit utskottets förslag oförändradt, skall jag icke tillåta mig nu göra något annat yrkande, ty derigenom kunde måhända hela saken förfalla. Emellertid tror jag, såsom sagdt är, att lagutskottets nu föreliggande förslag icke har den ringaste betydelse. Den nu åsyftade betydelsen har författningen redan förut, utan att man ånyo behöfver skrifva till Kongl. Maj:t derom.

Herr Pettersson i Österhaninge: Ehuru icke heller jag, i likhet med den siste ärade talaren, tror, att den nu ifrågavarande skrifvelsen skall leda till det mål, som motionären afsett, anser jag dock, att det i frågans nuvarande läge kan vara skäl att bifalla utskottets förslag. Ett bifall dertill skulle, tror jag, kunna verka derhän, att åtskilliga innehafvare utaf jus patronatus skulle komma att vid besättande af respektive lägenheter måhända iakttaga större varsamhet och hänsynfullhet gent emot församlingarna och deras önsknningar än hvad som till äfventyrs nu kan vara fallet. Jag yrkar sålunda, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Om afskaffande af jus patronatus.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr tal-
mannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren
utskottets hemställan.

§ 6.

Efter föredragning vidare af lagutskottets utlåtande n:o 25, i
anledning af väckta motioner om ändrade bestämmelser i fråga om
den kommunala rösträtten på landet, biföll kammaren hvad utskottet
i nämnda utlåtande hemställt.

§ 7.

*Angående
upplåtelse af
kronomark
till Gellivare
kommun i
Norrbottens
län.*

Till behandling företogs härefter statsutskottets utlåtande n:o 34,
i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af krono-
mark till Gellivare kommun i Norrbottens län.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att medgifva, att ett i
Kongl. Maj:ts befallningshafvandes i Norrbottens län skrifvelse af den
24 sistlidne december omförmäldt område om tillhoppa 131 hektar
52 ar 99 qvadratmeter, med undantag af plats till jägmästare- och
kronojägarebostad, hvartill borde afsättas lika stor areal, som vid af-
vittringen blifvit för ändamålet förutsatt, eller 74 ar 0,5 qvadratmeter,
samt 4 hektar 73 ar 77 qvadratmeter, som borde bibehållas i kronans
ego för jernvägens behof samt för post- och telegrafstation med mera,
mätte mot utgörande af den ränta, som belöpte på det af afvittrings-
styresmannen föreslagna skattetal $\frac{7}{84}$ mantal, för alltid öfverlätas åt
Gellivare kommun, med rätt för kommunen *dels* att å området upp-
låta mark åt enskilde till bebyggande mot de vilkor, kommunen kunde
finna skäligt bestämma, dock med iakttagande dervid, att de, till
hvilka mark för nämnda ändamål af kommunen upplåtes, skulle vara
skyldige att ställa sig till efterrättelse den plan för områdets bebyg-
gande, som vore eller kunde vardas fastställd, samt att egare af redan
å platsen befintliga byggnader skulle hafva företrädesrätt att för dem
erhålla nödigt tomtutrymme utan högre afgift till kommunen än som
i förhållande till hela arealen belöpte på den andel de deraf bekomme;
dels ock att, tills vidare och intill dess annorlunda kunde vardas af
Kongl. Maj:t bestämdt, disponera för tomtorna inflytande försäljnings-
medel och tomtören; och hemstälde utskottet, att Kongl. Maj:ts ifråga-
varande proposition mätte af Riksdagen bifallas.

Häremot hade reservation anmälts af herrar *A. Persson* i Mörarp,
P. Andersson i Högkil, *P. Ersson* i Vestlandaholm, *P. Pehrson* i
Törneryd, *C. Persson* i Stallerhult, *N. Petersson* i Runtorp och *A. P.
Danielson*.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lemnades ordet till

Herr Persson i Stallerhult, som yttrade: Då en kongl. propo-
sition helt nyligen förevar för Riksdagen angående upplåtelse af krono-

mark till Arvidsjaurs kommun, så yttrade jag mig jemte några andra för afslag å denna framställning. Den kongl. proposition, som här föreligger, är af alldeles samma beskaffenhet som den då behandlade, och mot densamma hafva jag och flere andra reserverat oss, då vi nemligen ansågo, att det icke heller var skäl att bifalla denna kongl. proposition. Att här uppträda och yrka afslag tjenar väl ingenting till, ty det kommer väl här att gå, som det gick då, att propositionen bifalles; men jag har dock ansett mig böra yttra några ord angående denna fråga, då jag håller före, att den icke bör med tystnad förbigås.

Här är nu fråga om att till Gellivare kommun upplåta ett visst jordområde för snart sagdt ingenting, nemligen en ränta af 70 öre pr år. Äfven om marken är af lågt värde, är det väl underligt, att staten skall lemna ifrån sig ett så pass stort område utan att erhalla knappast den ringaste ersättning. Då den förut omnämnda frågan här förevar, framställdes åtskilliga erinringar mot de vilkor, som voro fästade vid upplåtelsen, och dessa vilkor återkomma nu här alldeles ordagrant. De myndigheter, som hafva uttalat sig om denna upplåtelse, hafva tillstyrkt, att området skulle med full eganderätt öfverlåtas till Gellivare kommun; men om man här ser efter, så står det alls icke »med full eganderätt», utan endast, att området *mätte öfverlåtas* åt kommunen.

Hvad som utgjort orsaken för kommunen att ingå med denna ansökan är det förhållandet, att det fins åtskilliga personer deruppe, sedan jernvägen kommit till stånd, som önska att der bosätta sig, och bosättningen sker undan för undan; men hvad som gör, att bosättningen icke kan få den omfattning, som eljest skulle bli fallet, är endast den omständigheten, att de personer, som önska bebygga platsen, icke kunna förvärfva jorden med full eganderätt. Såsom den kongl. propositionen nu är skrifven, kan jag icke se, att det ligger någon säkerhet för, att dessa personer kunna förvärfva platserna i fråga med full eganderätt, ty kommunen har fått detta område åt sig öfverlåtet med rätt att upplåta platserna till hvilka den behagar och på sådana vilkor, som den önskar föreskrifva. Det ligger således i vida fältet, huruvida personerna i fråga kunna förvärfva sig den fulla eganderätten, enär detta synes helt och hållet bero på kommunens godtycke.

Vill man befordra detta samhälle och bringa reda i dessa förhållanden, så är det väl lämpligt att med tydliga och klara ord tillkännagifva, att Gellivare kommun fått detta område med full eganderätt och följaktligen har rätt att försälja detsamma, så att äfven full eganderätt tillkommer köparen. Såsom anmärktes, då vi behandlade frågan om upplåtelse af kronomark till Arvidsjaurs kommun, innehåller den sista punkten i Kongl. Maj:ts proposition den bestämmelsen, att de försäljningsmedel och tomtören, som för tomtorna inflyta, endast en viss tid skulle få disponeras af Gellivare kommun. Ser man nu efter, hvad herr statsrådet och chefen för finansdepartementet i den frågan yttrade, så synes det, som om Gellivare kommun icke skulle

*Angående
upplåtelse af
kronomark
till Gellivare
kommun i
Norrbottens
län.
(Forts.)*

*Angående
upplåtelse af
kronomark
till Gellivare
kommun i
Norrbottens
län.*

(Forts.)

få behålla dessa medel och Gellivare kommun icke heller skulle blifva egare af denna plats, utan att endast de personer, som äro innehafvare af den nu ifrågavarande marken, i en framtid, då Gellivara förklaras som kyrkostad, skulle, så att säga, få försäljningsmedel och tomtören och bli egare af platsen. Således skulle Gellivare kommun på visst sätt icke få sin önskan uppfylld, utan Gellivare kommun, som består af ofantligt stora områden, de der af många innehafvare disponeras, går, så att säga, förlustig denna rätt, som den af Kongl. Maj:t begärt. Jag och öfrige reservanter hafva ansett, att vilkoren hade bort skrivas tydligare, så väl i afseende på eganderätten som i afseende på upplåtelsen, för att derigenom det mål skulle kunna vinnas, som ansökningen i ämnet äsyftat.

Att här framställa yrkande å afslag tjenar väl ingenting till, ty propositionen kommer nog att bifallas i öfverensstämmelse med utskottets förslag, och därför skall jag icke tillåta mig att göra något yrkande å afslag, ehuruval mina önskingar gå i den vägen.

Vidare anförde

Herr Persson i Vadensjö: Hvad beträffar ifrågavarande kongl. proposition, är jag för min del villig att rösta för bifall till densamma. I den komité, jag tillhör och som just för närvarande behandlat frågan om att få större delen af öfre Norrland koloniserad, har man utgått från den synpunkten, att man borde icke endast skänka bort tusentals tunnland, utan äfven mot inteckningar i egendomarne lemna nybyggarne pengar till att bebygga dem. Huru man än har resonerat, har man ändock alltid kommit till det resultatet, att ju fortare man kunde få Norrland befolkadt, dess bättre vore det för hela landet. Der finnas ofantligt stora sträckor, som legat tusentals år utan att lemna staten ett enda öre i inkomst, och man har tänkt, att man icke bör fortgå på den banan, utan om dessa trakter kunde bebyggas, vore det bättre, emedan de då skulle hafva sin bevillning att betala till staten och äfven deltaga i andra skatter och sålunda draga sitt strå till stacken. Det är på grund af dessa skäl, herr talman, jag vill yrka bifall till den kongl. propositionen. Vår åsigt är, att, då dessa marker ligga alldeles öde och värdelösa, man icke bör försöka försvåra för någon att bygga der, utan tvärtom hjälpa och underlätta detsamma.

Herr Wallmark i Smedsbyn: Att Gellivare kommun enligt föreliggande förslag skall blifva egare af 126 hektar 30 ar och 74 kvadratmeter jord till byggnadsplats för en blifvande stad eller köping å Gellivare kyrkplats, emot att skatta till kronan för $\frac{7}{64}$ mantal, är efter min öfvertygelse ett rättvist och välbetänkt förslag af regeringen äfvensom af statsutskottet, som bifallit detsamma, men jag beklagar,

att herrar reservanter i denna kammare hafva en helt annan uppfattning.

Gellivare kommun står, som känt är, uti ett särskildt utvecklingsstadium, tack vare engelska jernvägsbolaget med herrar Wilkin-son och Jarrvis i spetsen, som byggt denna jernväg till ifrågavarande kyrkoplats och ett godt stycke högre upp. Det är under sådana omständigheter icke staten värdigt att neka denna provins det bistånd, hvarom nu är fråga, och mig förefaller det mycket märkligt att få höra yttranden, som så oförtydbart innebära ovilja emot en skyndsam utveckling af ifrågavarande provins, hvilken utveckling står i samband med malmtransporten från Gellivare malmberg, yttranden i denna riktning, som uttalats dels nu och ännu tydligare, då denna kammare diskuterade frågan om anslag till iständsättande af Luleå—Gellivarebanan. Jag är lifligt öfvertygad om, att ifrågavarande kommun bör erhålla det jordområde, hvarom nu är fråga, äfvensom att kommunen önskar, att hederligt folk flyttar dit upp och på ifrågavarande område slår ned sina bopålar. Och herr Nils Petersson i Runtorp skulle också vara mycket välkommen, om han ville bosätta sig der.

Till sist vill jag säga, att då staten alltid förr i världen lemnat vissa förmåner till samhällen, som byggt nya städer, hoppas jag, att modern Svea äfven år 1892 är densamma som förr och icke behandlar Gellivare styfmoderligt. Herr talman, jag yrkar bifall till den kongl. propositionen och statsutskottets hemställan.

Herr Petersson i Runtorp: Jag ber endast att få yttra några få ord. Då jag särskildt blifvit påkallad att svara i denna fråga, så vill jag säga den nästföregående ärade talaren, att jag varit i Gellivare kommun, och han behöfver alltså icke bjuda mig dit en gång till. Jag blef der väl emottagen, så att jag har alls ingenting emot Gellivare samhälle. Vi ha också icke yrkat på någonting, som egentligen skulle bli till nackdel för Gellivare kommun. Jag kan emellertid icke få klart för mig eller förstå, huru man skall kunna få en sådan ort bebyggd, om man icke lemna dem, som der skola bygga, sjelfeganderätt till de tomter, hvarå de skola uppföra byggnaderna. Nu är det fråga om att öfverlemna dessa tomter till kommunen; men detta motsäges emellertid af hvad utskottet yttrar på sid. 3 i betänkandet, hvaraf framgår, att full eganderätt till marken icke skulle lemnas. Ehuru det framhålles, att kommunen skall få det ifrågavarande området för alla tider, så förbehåller sig dock staten eganderätten, och jag frågar en och hvar, om det är möjligt att inteckna en plats, som icke innehafves med full eganderätt. Huru kan man då, åtminstone nu för tiden, vänta att få en plats bebyggd, om icke befolkningen får upptaga lån mot inteckning i sina tomter? Jag är således af alldeles samma tanke som den nästföregående talaren; men jag anser, att det endast på det sättet är möjligt för de personer, som der nedsätta sig, att existera, att de blifva sjelfegande byggare.

*Angående
upplåtelse af
kronomark
till Gellivare
kommun i
Norrbottens
län.*

(Forts.)

*Angående
upplåtelse af
kronomark
till Gellivare
kommun i
Norrbottens
län.*

(Forts.)

Jag tror, att detta är hufvudvilkoret för att få orten der uppe bebyggd. Här kunde nu visserligen talas om, att det är besynnerligt, att staten mot en så liten afgift, som den för $\frac{7}{64}$ mantal utgående räntan, skall upplåta ett så stort område som 126 hektar. Detta tyckes vara orimligt mycket i förhållande till den ringa afgiften. Det är emellertid alldeles klart, att det enda värde, som den der vidlyftiga marken der uppe har, ligger i det område, som just är beläget vid ändpunkten af banan. Jag missunnar visst icke Gellivare kommun att få området i fråga och motsätter mig icke öfverlåtelsen, men jag vill, att det skall bli sjelfegande män bosatta deruppe. Det kan enligt mitt förmenande aldrig blifva något byggande af på annat sätt. Jag har endast velat framhålla detta, som också utgör afsigten med den reservation, hvarmed jag och flere hafva framkommit. Man må gerna bygga deruppe; men full eganderätt till tomterna bör finnas, om det skall bli någon reda med förhållandena.

Då ingen af de föregående talarne har yrkat afslag, och herrarne hafva sin uppfattning gifven, så skall jag icke heller göra något yrkande. Jag har åtminstone velat uttala min uppfattning af saken, och jag tror, att det borde hafva tillgått på ett annat sätt.

Herr Ersson i Vestlandaholm: Då jag är reservant i denna fråga, skall jag be att få angifva de skäl, hvarpå jag grundat min från utskottets afvikande mening. Utskottet erinrar i sin motivering, att kamrarne sammanstående bifallit en af Kongl. Maj:t till innevarande Riksdag afläten proposition, om upplåtelse för likartadt ändamål af kronomark till Arvidsjaurs kommun i Norrbottens län, och stöder sitt bifall till den kongl. propositionen derpå. Enligt mitt förmenande förefinnes ej här sådant skäl, som var bestämmande för Riksdagen att bevilja upplåtelse af kronomark till Arvidsjaurs kommun, ty vi måste väl taga i betraktande de olika förhållanden, som äro rådande i Arvidsjaurs och Gellivare kommun. Gellivare kommun har redan jernvägsförbindelse med kusten och kommer inom kort i detta afseende i förbindelse med hela det öfriga Sverige. Den har genom den stora malmbrytning, som derstädes kommer att ega rum, verksamhet för en större arbetspersonal, hvilket gör, att platser der bli eftersökta af individer från andra trakter af riket, då deremot Arvidsjaurs kommun, i saknad af sådana förmåner som finnas i Gellivare, är hänvisad till den utveckling, som den inom sig sjelf kan åstadkomma. Det är alldeles gifvet, att till en plats, der det finnes kommunikation och större, stadigvarande arbetsföretag, strömmar ock folk för att erhålla stadigvarande arbete, och staten behöfver ej vid sådant förhållande träda emellan och upplåta mark fritt för dess bebyggande på sätt, som skett till Arvidsjaurs kommun. Då man vidare ej med säkerhet kan förutse, hvad staten för egen räkning kan komma att behöfva af ifrågavarande jordområde, så synes det mig, som staten icke borde upplåta mera af detta jordområde till kommunen och en-

skilde, än som erfordras för byggnadsplatser, och att denna upplåtelse bör ske på billiga men bestämda vilkor och i enlighet med uppgjord byggnadsplan.

Herr talman! På grund af hvad jag nu anfört, yrkar jag afslag å utskottets utlåtande.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad; och sedan propositioner af herr talmannen gifvits enligt de gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 8.

Föredrogos, hvart för sig, och biföllos statsutskottets utlåtanden:

n:o 35, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af vissa kronolägenheter till utvidgning af Uplands regementes mötesplats; och

n:o 36, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter sjömannen Nikolaus Alfred Österberg.

§ 9.

Skedde föredragning af lagutskottets utlåtande n:o 26, i anledning af väckt motion om revision af lagen angående lösdrifvares behandling.

*Om revision
af lagen
angående
lösdrifvares
behandling.*

Med yrkande *dels* att befogenheten att ådöma tvångsarbete måtte öfverflyttas till allmän underdomstol, *dels* rättigheten att meddela lösdrifvare varning måtte flyttas från de i § 2 af förevarande lag nämnda underordnade tjänstemän till Konungens befallninghafvande, och *dels* att varning måtte få omedelbart och särskildt för sig öfverklagas, hemstälde motionären, ledamoten af Andra Kammaren, herr *A. Hedin*, uti sin ifrågavarande motion, n:o 145, att lagutskottet måtte antingen utarbета de ändringar i lagtexten, som de af honom sålunda framställda förslag påkallade, eller ock föreslå en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om framläggande för nästa Riksdag af en i enlighet med dessa förslag verkställd revision af nu gällande lag angående lösdrifvares behandling.

På anförda skäl hemstälde emellertid utskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Emot denna utskottets hemställan hade reservationer anmälts:

dels af herrar *Lilienberg, Folke Andersson, Andersson* i Nöbbelöf och *Näslund*;

Om revision
af lagen
angående
lösdrifvares
behandling.
(Forts.)

dels af herrar *Erickson* i Bjersby och *Anderson* i Tenhult;
samt *dels* af herr *Mankell*, som ansett, att utskottet i anledning af motionen bort tillstyrka eu skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t täcktes låta underkasta lagen angående lösdrifvares behandling den 12 juni 1885 en revision, hvarigenom de vådor för den personliga friheten, som genom dess nuvarande tillämpning visat sig kunna uppstå, måtte undanrödjas, samt derom till nästkommande Riksdag framlägga förslag.

Härjemte hade herr *Wester* begärt få antecknadt, att han icke deltagit i detta ärendes slutliga behandling inom utskottet.

Ordet begärdes af

Herr *Mankell*, som yttrade: Enligt min åsigt innebär nu gällande lösdrifvarestadga af 1885 ett ständigt hot mot arbetarens frihet och säkerhet till person, särdeles om han, såsom under nuvarande protektionistiska tider allt oftare är händelsen, för tillfället är arbetslös. Jag erinrar mig ganska väl, när stadgan antogs år 1885. Jag satt då i Första Kammaren och häpnade vid genomläsningen af de stränga och jag må säga rent af orimliga bestämmelser, som i densamma förekomma. Jag anförtrodde mina betänkligheter till åtskilliga jurister i kammaren, och de medgäfv, att jag måhända hade rätt; men de förklarade, att denna stadga dock innebar ett framsteg i förhållande till förut gällande bestämmelser, och att det skulle vid tillämpningen visa sig, att den icke vore så farlig, som det kunde tyckas. Dermed lät jag mig nöja, och detta så mycket mer, som jag sedan erfor, att Andra Kammaren utan särdeles motstånd hade antagit stadgan. Emellertid har jag i följd af dess tillämpning på senare tider många gånger bittert ångrat, att jag icke protesterade mot dess antagande och derigenom räddade mitt samvete.

Nu har emellertid en ärad motionär, herr *Hedin*, ifrågasatt en revision af stadgan och dervid framställt åtskilliga fordringar. Han har anfört tvenne fall, i afseende på stadgans tillämpning, som nyligen tilldragit sig här i Stockholm och som utvisa ett verkligen upprörande polisgodtycke. Derjemte har han i sin motion yrkat, att vid revision skulle afses, *dels* att varning icke skulle få meddelas af underordnad tjänsteman, utan endast af Konungens befallningshafvande, *dels* att sålunda meddelad varning måtte få omedelbart öfverklagas, och *dels* att endast allmän underdomstol och icke Konungens befallningshafvande må få döma varnad person till tvångsarbete. Emellertid har lagutskottet afstyrkt denna hemställan på skäl, som jag tror mig kunna öfverlemnna åt den ärade motionären sjelf att närmare nagelfara. För min del vill jag emellertid tillägga, att, äfven om de förändringar i stadgan, som han föreslagit, skulle blifva vidtagna, dock i densamma skulle återstå så många missförhållanden, att den fort-

farande måste anses innebära ett ständigt hot mot arbetarens frihet och hans öfverlemnande åt ett fullständigt polisgodtycke. Detta torde vara klart för hvar och en, som vill göra sig besvär att genomöga stadgan i ett sammanhang och närmare eftertänka innehållet.

En liten axplockning må i det hänseendet tillåtas mig. Redan i första paragrafen möter man stadgandet, att hvar och en skall behandlas som lösdrivvare, om han sysslolös stryker omkring från en ort till en annan utan medel till uppehälle, såvida ej omständigheterna ådagalägga att han söker arbete. Hvilka dessa *omständigheter* skola vara och *hvem* som skall bedöma dem, derom säges i stadgan intet. Men det blir naturligtvis polisbetjenter och deras vederlikar, som godtyckligt få bedöma dessa förhållanden.

Vidare säges i andra momentet af samma paragraf, att den skall behandlas som lösdrivvare, hvilken, utan att ega medel till sitt uppehälle, underlåter att efter förmåga söka ärligt försörja sig. Nu hemställer jag till er, mine herrar, huru skall det vara möjligt att kunna försörja sig, då man icke har medel till uppehälle? Dessa ord stå dock tydligt i stadgan. Men i afseende på *hvem*, som skulle bedöma dessa förhållanden, finnes intet föreskrifvet. Det blir naturligtvis återigen polisbetjenten, som får afgöra saken, hvarefter den misstänkte anhålles och drages inför stadsfiskalen eller hans vederlike, som »efter omständigheterna» eger meddela honom varning, hvilken sedermera, som bekant, skall af Konungens befallningshafvande stadfästas o. s. v.

Går man vidare och ser på tredje paragrafen, är den lika besynnerlig. Der står: att varder någon, innan två år förflutit, sedan honom meddelad varning blifvit kungjord, beträdd med lösdrifveri, kan han dömas till tvångsarbete, med tillhörande utsigt till prygel, om han icke i fängelset uppför sig till bevakningens belåtenhet. Man skulle vid första påseendet här kunna tro, att den varnade finge två år på sig att anskaffa arbete, om någon förnuftig mening med orden »innan två år förflutit» skulle kunna upptäckas. Och rimligt vore väl, att en viss tid lemnades åt lösdrivvaren, inom hvilken han skulle skaffa sig arbete, t ex. 3 à 6 månader. Men så är ingalunda fallet, utan stadgan tolkas på det sättet, att, så fort lösdrivvaren fått varning, han när som helst och redan dagen efter kan häktas och insättas på tvångsarbete.

Ser man på andra punkten af samma paragraf, förekommer der vidare, att om lösdrivvaren förut undergått tvångsarbete eller försvärande omständigheter förekomma, kan tvångsarbets tiden utsträckas till högst tre år. Men der står icke heller, *hvem* som skall bedöma dessa försvärande omständigheter, utan det beror helt och hållet på vederbörandes godtycke att anse sådana omständigheter vara för handen. Och på denna godtyckliga grund kan han dömas ända till tre års tvångsarbete.

Lika märklig är den fjerdre paragrafen; den lyder så: »Har den, som undergått tvångsarbete, inom två år efter frigifvandet blifvit be-

*Om revision
af lagen
angående
lösdrivvares
behandling.
(Forts.)*

*Om revision
af lagen
angående
lösdrifvares
behandling.
(Forts.)*

trädd med lösdrifveri, vare han utan vidare varning underkastad behandling som i § 3 sägs.» Äfven här tolkas den försåtliga frasen »inom två år» så, att den utsläppte kan när som helst efter frigifvandet åter gripas och insättas, hvilket ock ofta händt.

Enligt 12 § måste den utsläppte under två år stå under polisbevakning och får endast lemna den ort, der han tillåtits vistas för att söka arbete, sedan han dertill erhållit tillstånd. Detta medgifvande måste emellertid anses såsom rent af ett hån, om man ihågkommer de stora svårigheter, som finnas för den, hvilken en gång varit dömd till tvångsarbete, att få arbete. Och lyckas han icke få detsamma, hvilket naturligtvis i de flesta fall blir händelsen, så gripes han å nyo såsom lösdrifvare. I följd häraf kan man påstå, att i regeln den, som en gång blifvit bortdömd, är förlorad för samhället och kommer att vandra från fängelse till fängelse, så länge han lefver, hvilket äfven ganska ofta inträffat.

Genom den skärpta häktningsrätten af 1868 kan äfven en fast arbetare häktas på grund af den ringaste misstanke. Är han för tillfället arbetslös, så blir han alldeles tillspillogifven åt polisens godtycke. Vågar han deltaga i någon politisk demonstration, varnas och bortdömes han med utsigt till prygelstraff. På detta sätt förvandlas våra fängelser efter hand till små bastiljer, der man sätter in miss-haglige arbetare, som vågat deltaga i politiska agitationer.

Vid sådant förhållande skulle man kunna göra sig den frågan, huru det kommer sig, att icke våra fängelser för länge sedan äro öfverfyllda. Jo, det kommer sig deraf, att man försigtigtvis blott bortdömer så många, som fängelserna för tillfället kunna inrymma, men tills vidare låter de andra gå fria, till dess man, då omständigheterna det föranleda, äfven kniper dem och insätter dem.

För den händelse, att kammaren vore intresserad af att höra, i hvilken omfattning lösdrifvare för närvarande häktas och dömas, har jag tagit med mig några statistiska uppgifter, som må meddelas. Under år 1891 behandlades tillsammans 3,170 mål angående lösdrifvare. Af de sistnämnde blifvo 2,281 häktade och 889 till tvångsarbete bortdömda, deraf nära hälften gripna i Stockholm. Man kan då icke undra på, att Stockholms-arbetarne äro särskildt uppretade öfver en lag, som lemnar dem så litet skydd till personen. Enligt Sveriges officiella statistik för 1891 höllos under åren 1886—1889 i medeltal häktade för lösdrifveri 2,600 personer, ibland 2,800, ibland något mindre antal, 2,400 o. s. v. Derjemte höllos samma år i medeltal till allmänt arbete omkring 1,000 personer, ibland 1,100 eller flere och ibland något mindre antal. Således hafva under angifna år tillsammans närmare 4,000 personer årligen beröfvats sin frihet, utan att hafva föröfvat något verkligt brott och blott emedan underordnade exekutiva myndigheter för tillfället funnit lämpligt att insätta dem.

Mine herrar! Under senare tider hafva lagstiftningen och lagskipningen gått i den riktningen att öka tvånget för arbetaren, för

att derigenom hindra yttringarne af hans missnöje med samhällets missförhållanden. Såsom bevis härpå må bland annat anföras 1878 års förordning om den skärpta häktningsrätten samt i synnerhet lösdrifvarestadgan af 1885. Ett ganska märkligt bevis härpå, äfven vid denna riksdag, kan man hemta från herr Jan Eliassons motion angående strejkbrytare och Kongl. Maj:ts senast framlagda proposition angående förlängning af cellstraffet med den dubbla eller tredubbla tiden — en proposition, som herrarne kanske ännu icke känna till, men som redan varit föremål för behandling inom lagutskottet. Man kan ifrågasätta, huruvida en dylik sträfvan i lagstiftningen för våra arbetare under nuvarande förhållanden kan anses klok, och om det icke vore bättre och förståndigare att i stället mildra lagsstiftningen och lagskipningen? För min del tror jag det senare, och med anledning häraf ber jag få nämna, att det icke varit alldeles utan sammanhang, som vid denna riksdag i sistnämnda syfte tre olika motioner blifvit väckta, nemligen min egen om upphäfvande af prygelstraffet i fängelserna, herr Olof Olssons om ransakningstidens afdragande från fängelsetiden, och den nu behandlade om lösdrifvarestadgans revision. De förra hafva beklagligen redan blifvit förkastade. Jag vågar derfor hemställa till denna ärade kammare, att den åtminstone måtte godkänna den sistnämnda.

Mycket väl vet jag, att i sådant fall blott en opinionsyttring af denna kammare komme att uttalas, då man med säkerhet kan antaga, att medkammaren afslår motionen. Men jag har redan förut en gång haft tillfälle att framhålla behöfligheten af sådana opinionsyttringar, äfven om de för närvarande icke skulle medföra något praktiskt resultat.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföras, ber jag, herr talman, att få framställa anhållan om proposition derpå, att Riksdagen måtte besluta en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t täcktes låta underkasta lagen angående lösdrifvares behandling den 12 juni 1885 en revision, hvarigenom de vådor för den personliga friheten, som genom dess nuvarande tillämpning visat sig kunna uppstå, måtte undanrödjas, samt derom till nästkommande Riksdag framlägga förslag.

Herrar friherre *Nordenskiöld* och *Aulin* förklarade sig instämma med herr Mankell.

Herr *Svanberg*: Såvidt jag för sorlet i kammaren kunde höra, yttrade sig den föregående talaren om och framstälde åtskilliga anmärkningar mot lösdrifvarelagen i afseenden, som motionären i sin motion alldeles icke vidrört, och hvilka därför heller icke varit föremål för lagutskottets öfverläggning och beslut. Jag ber få fästa kammarens uppmärksamhet på innehållet i motionen, deri föreslås en anhållan, att lagutskottet måtte antingen utarbete de ändringar i lagtexten, som *de af motionären framställda förslag* påkallade, eller ock föreslå en skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan om framläggande

*Om revision
af lagen
angående
lösdrifvares
behandling.
(Forts.)*

*Om revision
af lagen
angående
lösdrivares
behandling.
(Forts.)*

för nästa Riksdag af en *i enlighet med dessa förslag* verkställd revision af nu gällande lag angående lösdrivares behandling. Jag anser mig således kunna underlåta att till besvarande upptaga de utaf herr Mankell framställda anmärkningarna mot den ifrågavarande lagen.

Jag begärde ordet egentligen därför, att jag vid genomläsandet af lagutskottets utlåtande fann, att så många af utskottets ordinarie ledamöter från denna kammare reserverat sig mot detsamma; och jag vill särskildt tillkännagifva, att jag icke kan gå in på den reservation, som gemensamt afgifvits af lagutskottets vice ordförande, herr Lilienberg, jemte trenne andra af kammarens ledamöter. Dessa reservanter medgifva, att motionärens motion är i många afseenden beaktansvärd, men vilja ändock icke vara med om någon revision af den lag, motionen afser, utaf det skäl, att lösdrivarelagen är så nyligen tillkommen. Detta anser jag dock icke vara något egentligt skäl, ty är lagen bristfällig, och är den det i så betänklig grad, som motionären anser, bör den också oförtöfvadt omarbetas till det bättre. För min del anser jag likväl, att de angifna bristfälligheterna icke äro så farliga, utan att lagen är jemförelsevis rätt bra sådan den är. Ty, mine herrar, vi kunna komma öfver ens om, att hela lösdrivarebehandlingen icke kan öfverlemnas åt de allmänna domstolarne. Den måste enligt sakens natur vara administrativ och som sådan äfven diskretionär. De allmänna domstolarne, som måste tillämpa den stränga formella bevisningen, och hvilka dessutom i allmänhet icke hafva dagliga sammanträden, kunna omöjligen vara lämpliga för behandlingen af dylika ärenden, hvilka framför allt erfordra skyndsamt behandling; och jag är säker på, att de, som älska ordning och trygghet inom samhället, snart skulle blifva missnöjda med en sådan sakernas ordning, som att lösdrivarebehandlingen öfverlemnades till domstolarne. Att, såsom motionären önskar, öfverflytta varningsrätten från länsman och fiskal till Konungens befallningshafvande skulle endast medföra en omgång och föranleda, i stället för skyndsamt, en fördröjd behandling samt dessutom just för den, som skall varnas, medföra ett rätt betänkligt lidande. Lösdrivare, som anhölles på landsbygden, skulle i många fall kanske på långa vägar behöfva föras in till närmaste länsresidensstad och der, om icke så länge, dock under någon kortare tid, i regeln få förblifva i häkte till dess varningen blefve meddelad. Man kan ju icke begära, att Konungens befallningshafvande, som har mycket andra göromål, alltid skall kunna vara färdig att genast låta inför sig inställa hvarje lösdrivare, som anhållen på landet inforslas till staden för erhållande af varning.

Man skulle nu kunna fråga: hvad är den egentliga orsaken till den väckta motionen? Såvidt jag känner, hafva icke några klagomål försports mot polismyndigheternas sätt att tillämpa lösdrivarelagen af 1885 förrän på allra sista tiden, sedan socialister och andra med den nuvarande samhällsordningen missnöjda föreningar börjat i mera nämnevärld grad utöfva sin samhällsupplösande verksamhet inom landet.

Att för dem denna lösdrifvarelag skall kännas såsom en tvångströja, är lätt begripligt. Motionären tyckes hafva hemtat det hufvudsakliga, jag kan nästan säga uteslutande, stödet för sin motion ifrån tvenne i densamma närmare refererade rättsfall, deri han uti ganska skarpa och för den dömande myndigheten förhatliga färger utmålat förhållandet. Jag vill *antaga*, att det i dessa rättsfall oformålade missbruk från myndighetens sida verkligen egt rum. Men är då detta ensamt en tillräcklig anledning att genast föreslå en förändring i lagen? Lyckligtvis hafva vi många andra verksamma medel till stäfjandet af magtmissbruk från myndigheters och embetsmäns sida.

Beträffande i öfrigt dessa rättsfall, deri jag haft tillfälle att taga del utaf handlingarna, skulle jag kunna meddela kammaren åtskilliga upplysningar — jag har handlingarna här — som ställa förhållandena i helt annan dager än den motionären velat gifva desamma. Men det skulle blifva för vidlyftigt. Jag anser mig kunna till den kraft och verkan det hafva kan inskränka mig till det enkla omnämmandet, dels att rättsfallet, som afser måleriarbetaren Skogqvist nu blifvit i högsta domstolen den 8 sistlidne februari afgjort och att poliskammarens deri meddelade beslut blifvit af högsta domstolen *enhälligt* faststaldt, och dels att hufvudpersonen uti det andra omnämnda fallet, nemligen måleriarbetaren Ågren för närvarande står inför Stockholms rådhusrätt tilltalad såsom anstiftare till det s. k. upploppet den 1 sistlidne februari, ett uppträde, som jag vet, att flere af kammarens ledamöter haft tillfälle att med egna ögon bevittna. Jag anser således, att poliskammaren icke så mycket misstagit sig beträffande denne Ågren, som motionären förmenar. Och för dem, som läser handlingarna noga, skulle det kunna vara rätt intressant att se, hurusom, sedan denne Ågren blifvit anhållen af polisen här i staden, ansträngda försök ifrån hans meningsvänners sida gjordes, det ena efter det andra, för ådagalagandet deraf, att Ågren icke, såsom i rapporten uppgifvits, saknade existensmedel, men hurusom dock genom alla dessa försök i sjelfva saken ingenting bevisats. Jag är alldeles säker att, om, såsom motionären önskar, varningsåtgärden mot Ågren kunnat ofverklagas hos högsta domstolen, utgången i det fallet blifvit densamma som i det förra.

Motionären har tillåtit sig att i sin motion jemte mycket annat mot poliskammaren yttra på sid 3: »Såväl Ågrens som Skogqvists mål gifva vidare anledning att beklaga, hvad handlingarna tydligt nog utvisa, att för vederbörande uppgiften varit att få den ene varnad, den andre sin frihet beröfvad, och att för detta ändamål snart sagdt alla hänsyn fått vika.» Han yttrar vidare på sid. 4 i fråga om målet angående Skogqvist: »Det torde vara ofverflödigt att sarskildt karakterisera ett så vårdslöst förfarande af en dömande myndighet, der det gäller den personliga frihetens helgd.»

Jag kan icke underlåta att till slut uttala mitt beklagande derofver, att i Riksdagens handlingar sådana åtminstone hittills obevisade

*Om revision
af lagen
angående
lösdrifvares
behandling.
(Forts.)*

Om revision af lagen angående lösdrifvares behandling.
(Forts.)

beskyllningar mot embetsmyndigheter för veld och för fel i embetet onäpst kunnat få införas. Jag för min ringa del vill åtminstone i den offentliga anständighetens namn mot ett sådant förfarande inlägga en kraftig gensaga. På grund af det anförda yrkar jag naturligtvis bifall till lagutskottets utlåtande såväl hvad beträffar motiveringen som slutet.

Med herr Svanberg instämde herr *Peterson* i Boestad.

Herr Lilienberg: Den siste talaren sade, att han icke kunde godkänna de skäl, som äro anförda i den reservation, som åtskillige af utskottets ledamöter från denna kammare afgifvit. Men det synes ändock, att hans resonnement på det hela taget gick ut på det-samma som resonnementet i denna reservation. Ty hvad som säges i reservationen är, att man funnit motionärens framställning i åtskilliga hänseenden beaktansvärd. Men då lagen så nyligen kommit till som år 1885, har man tvekat att nu föreslå en revision af den-samma. Man ansåg nemligen, att de förslag, motionären väckt, vore af den genomgripande beskaffenhet, att de kunde icke föranleda till något utan en revision af lagen i dess helhet.

För min del får jag säga: jag var icke med vid riksdagen 1885. Men hade jag det varit, kunde jag icke hafva biträdt lagen sådan den då blef antagen. Särskildt synes motionärens framställning i den punkten, der han anser, att varning, som meddelas lösdrifvare, borde kunna särskildt öfverklagas, vara förtjent af allt behjertande. Som sagdt, man ansåg, att, när lagen genom statsmagternas försorg kommit till stånd så nyligen som 1885, så bure det emot att genast gripa sig an med en revision. Naturligtvis borde en sådan revision företagas, om det visat sig under tiden i tillämpningen, att lagen vore underhållig och olämplig. Men för utskottet förelåg icke tillräckligt material i det afseendet, så att utskottet skulle kunnat hafva den grunden för att föreslå revision. På grund af hvad jag sålunda anført och under hänvisning till innehållet af reservationen, får jag yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hedin: Herr talman! Talaren på göteborgsbänken tyckes hafva den förargelse qvar i sinnet, som han för någon tid sedan röjde här i kammaren, då vi debatterade frågan om remiss utaf en mycket olycklig motion, som han skrifvit under. Den förargelsen borde han emellertid åtminstone nu efteråt icke vända emot mig, och om han är förargad öfver de otillbörliga uttryck han då använde mot oss, som höllo på grundlagens helgd, så borde han icke rigtad uttrycken af sin förargelse mot oss, som påpekade hvad motionen var, utan han borde hafva tagit den lexan, han då fick, till nyttig efterrättelse för framtiden.

Hvad beträffar det han sagt här för att stödja sitt otillståndiga yttrande mot mig, att här borde icke få förekomma i Riksdagens för-

handlingar sådane uttryck som jag använt, så har han dervid falskligen citerat min motion. Jag har icke talat om veld, jag har talat om vårdslöst förfarande, och det skall visa sig, hvem som har rätt, jag eller han.

Lösdrifvarlagen känner två fall, då en person, som saknar medel till sitt uppehälle, må vara förfallen att behandlas såsom lösdrifvare, nemligen om han antingen stryker sysslolös omkring från ort till annan utan att söka arbete, eller om han, på samma gång som han underlåter att efter förmåga söka ärligen sig försörja, tillika förer ett sådant lefnadssätt, att deraf våda uppstår — det heter icke: kan uppstå, antages skola uppstå, befaras skola uppstå, utan det heter: uppstår — för den allmänna säkerheten, ordningen och sedligheten. Uti min motion äro anförda tvenne fall af denna lags tillämpning: det ena var meddelande af varning, det andra en tvångsarbetsdom på fyra månader, och detta mot personer, om hvilka det ovedersägligen framgår af de af mig till lagutskottet öfverlemnade förhørsprotokollen, att mot ingendera af dem förekommit några sådana omständigheter, som utaf lösdrifvarelagen erkännas såsom giltiga skäl för varning eller för tvångsarbetsdom.

Beträffande den ene af de två personerna, den som fick varning, måleriarbetaren Ågren, så förekom icke vare sig i hans dåvarande förhållanden eller i hans föregående, någonting som berättigade en varning, och det är fullkomligt otillbörligt utaf talaren på göteborgsbanken att, såsom han nyss gjorde, åberopa såsom skäl för denna varning för 2 à 3 månader sedan den omständigheten, att Ågren *nu* står tilltalad för någonting, som passerade den 1 februari 1892, det vill säga, en eller två månader efter varningen. Är detta göteborgsjuridik, så beklagar jag Göteborgs samhälle.

Beträffande den andre mannen, den som till nyårsgefva fick en tvångsarbetsdom på fyra månader, så är det sant, att mot honom förekom, att han varit åtalad, dömd och straffad för brott. Men den omständigheten, att någon har begått en förbrytelse och försonat den med det undergångna straffet, utgör, som hvar och en vet, icke något skäl, enligt lösdrifvarelagen, för att behandla honom som lösdrifvare. Det har icke visats, icke ens påståtts mot honom, att han skulle hafva strukit sysslolös omkring från ort till ort utan att söka arbete. Det har icke bevisats men väl påståtts, eller rättare sagdt efter handlingarna — här är protokollet för den, som behagar läsa — snarare insinuerats än påståtts, att han icke sökt efter förmåga sig ärligen försörja. Förhållandet är följande. Såsom ett försök till bevis, att han icke sökt att sig ärligen försörja och såsom skäl för häktningsåtgärden mot honom i slutet af december förlidet år har icke åberopats någonting annat *faktiskt* än den omständigheten, att Skogqvist, som ännu i början af november förlidet år hade arbete hos en målare här i hufvudstaden, sedermera — det vill säga under kanske 6 till 7 veckor och detta, herr talman, under en period af exceptionellt svår

*Om revision
af lagen
angående
lösdrifvares
behandling.
(Forts.)*

Om revision
af lagen
angående
lösdriifvares
behandling.
(Forts.)

arbetslöshet och nöd i hufvudstaden — »för det mesta» saknat sysselsättning. Han hade vid denna exceptionellt svåra tid af arbetslöshet under halfannan månad *för det mesta* saknat sysselsättning! Det är det som faktiskt anförts mot honom. Men nu lär det dock vara klart, att den omständigheten, att en person under särdeles svår arbetsbrist särskildt inom hans yrke — och jag tror hvarenda stockholmare åtminstone kan intyga, att det var förhållandet med målaryrket — under halfannan månad saknat sysselsättning, icke i och för sig utgör bevis på bristande vilja att skaffa sig sysselsättning, att arbeta för sin utkomst. Detta har naturligtvis också polisvederbörande insett och därför försökt upphjelpa bevisningen mot honom genom en polisrapport, som uppgifver, men icke styrker, att Skogqvists hustru skulle hafva klagat öfver, att han blott i ringa mån bidroge till hennes och barnens underhåll. Sådant polissqvaller tager poliskammaren för godt utan någon den ringaste undersökning. Det skulle emellertid icke hafva varit förenadt med synnerligen stora svårigheter att förvissa sig om, att Skogqvist och hans hustru icke hade några barn. Jag har hos vederbörande roteman förvissat mig om att Skogqvist och hans hustru visserligen haft ett barn, en dotter, som afled den 27 oktober 1888 vid en ålder af sex månader och tio dagar. Men för mig åtminstone, som icke har något sådant göteborgsförstånd som herr Svanberg och icke polisbegrepp hemtade från Stockholms poliskammare — för mig är det icke förklarligt, huru den omständigheten, att Skogqvist och hans hustru haft ett barn, kunnat tre år efter enda barnets död med rätt och skäl anföras såsom bevis på, att han icke tillräckligt bidrager till barnens underhåll och såsom grund för att döma honom till fyra månaders tvångsarbete. Herr Svanberg begriper det naturligtvis, men jag begriper det icke. Jag har icke om detta sagt, såsom herr Svanberg falskligen citerat mina ord, att det vittnar om veld från Stockholms poliskammars sida, men jag har karakteriserat detta beteende såsom värdslöst, och jag hemställer till herr talmannen, om det finnes någon anledning att fästa afseende vid herr Svanbergs påstående, att denna min karakteristik förtjenade näpst. Skall denna näpst gifvas skall den åtminstone komma från någon annan än honom.

Man får söka andra skäl såväl för den varning, som meddelades Ågren, som för tvångsarbetsdomen mot Skogqvist, andra skäl än dem lagen såsom giltiga erkänner. Om anledningen till såväl varningen som tvångsarbetsdomen finnes icke den ringaste tvekan; den anledningen är, att båda deltagit i de arbetslöses så kallade demonstrations-tåg den 28 december förlidet år. Nåväl, detta var en öfverträdelse af gällande ordningsföreskrifter, det var trots mot polisens tillsägelser. Detta må straffas, men den förbrytelsen faller icke under lösdriifvarlagen. Man vränger och man missbrukar denna lag om man använder den för att näpsa personer för deltagande i en, lät vara mot gällande ordningsföreskrifter stridande, promenad genom några af Stockholms gator.

Jag har i min motion framställt trenne yrkanden. Det ena att varningsrätten må öfverflyttas från de i lagen nämnda underlydande personer, som blott alltför ofta visat sig sakna nödigt omdöme för utöfvande af denna grannliga befogenhet, till konungens befallningshafvande. Med afseende på detta mitt yrkande har lagutskottet framställt några anmärkningar, som jag icke vet, trots allt bemödande, om jag har rätt fattat. Har jag icke gjort det, torde felet åtminstone i någon mån ligga hos lagutskottet, hvars uttryckssätt icke är alldeles klart. Lagutskottet har emellertid velat göra troligt, att jag i en punkt skulle hafva missförstått lagen, men jag vågar tro, att det verkliga förhållandet är, att missförståndet stannar på lagutskottets sida. Enligt § 2 i lösdrifvarstadgan tillkommer det samma person, som anställer förhör med person, hvilken anhållits för lösdrifveri, äfven att »meddela varning». Det är uttryckt i andra stycket af första mom. af § 2. Meddelare af varning är enligt lagens egna ord den förste bäste kronofogde eller länsman eller underordnad polisman, en varning, som det sedermera tillkommer konungens befallningshafvande att pröfva och, om den fastställles, kungöra. Men om mitt förslag, som går ut på att öfverflytta varningsrätten i den mening, hvori ordet begagnas i andra stycket af första mom i § 2, blefve antaget, blefve följden helt enkelt den, att i Stockholms stad det icke vidare skulle tillkomma underordnad polisman att meddela varning, hvilken sedermera skulle pröfvas och i händelse af godkännande kungöras af konungens befallningshafvande i Stockholms stad, utan det blefve konungens befallningshafvande i Stockholm i den egenskap, som angifves med uttrycket: »öfverståthållarembetet i polisärenden», som komme att direkt och omedelbart meddela varning, i stället för att pröfva och fastställa varning meddelad af underordnad person. Så vida jag icke missförstått hvad lagutskottet skrifvit, har jag icke kunnat finna det bevisadt, att jag i detta fall förbisett sammanhanget mellan paragraferna 2 och 16 i lösdrifvarstadgan, utan fruktar jag, att missförståndet ligger på lagutskottets sida. Beträffande sjelfva realiteten i förslaget om varningsrättens öfverflyttande behöfver jag icke yttra mycket, emedan åtskilliga reservanter mot utskottets hemställan dels ha återoppat ett yttrande vid den tidpunkt, då denna lag förbereddes, af fängvårdsstyrelsen, angående det betänkliga i att öfverlemna denna grannliga rätt åt sådana personer, som de i § 2 omnämnda, och dels erinrat om att konungens befallningshafvande, så länge icke sjelfva varningsrätten vore lagd i hans hand, utan blott pröfningsrätten, sannolikt icke komme att utöfva denna pröfningsrätt med samma beaktande af alla på saken inverkan omständigheter, som skulle blifva händelsen, om sjelfva varningsrätten i första hand tillhörde konungens befallningshafvande. Vidare torde, om jag än en gång ytterligare skall sysselsätta mig med talaren på göteborgsbanken, det böra, mot hans påstående om derigenom föranledt besvär och tidsutdrägt, göras gällande, att för den, som hotas med sådan påföljd, det i alla fall vore bättre

*Om revision
af lagen
angående
lösdrifveres
behandling.
(Forts.)*

Om revision
af lagen
angående
lösdrifvares
behandling.
(Forts.)

att få underkasta sig tidsutdrägt för att få någon rättvisa, än att blifva, såsom nu sker, expedierad *summario processu*.

Mitt andra yrkande i motionen var, att meddelad varning skulle få särskildt och omedelbart öfverklagas, hvilket såsom bekant nu icke får ske annat än, enligt sista stycket i § 6 af lösdrifvarstadgan, »i sammanhang med besvär öfver utslag, hvarigenom tvångsarbete blifvit ådömdt». Då de ärade reservanterna erkänt befogenheten af detta mitt yrkande, anser jag för min del detta uppväga lagutskottets motsatta mening, äfven om utskottet skulle få förstärkning af talaren från Göteborg.

Mitt tredje yrkande var slutligen detta, att befogenheten att döma till tvångsarbete skulle öfverflyttas till allmän domstol. På den tidpunkt, då förberedelserna till denna lag egde rum, gjordes mot samma yrkande den invändning, att det icke kunde gå för sig på landsbygden, då på landsbygden domstolarne icke äro permanenta. Den utväg jag föreslagit för undvikande af denna olägenhet, nemligen att öfverflytta denna domsrätt till underrätt i länsresidensstaden, har lagutskottet icke bevärdigat med något svar. Emellertid finner jag att reservanterna hafva vågat, i strid mot lagutskottets mening om förträffligheten af ett så kalladt blandadt administrativt judicielt förfaringssätt, uttala en annan mening än lagutskottets majoritet, och med det faktum, att dessa reservanter hylla i detta afseende en annan åsigt än lagutskottet, finner jag mig belåten, och anser icke nödigt att ingå på någon granskning af denna del af lagutskottets betänkande.

Det anmärktes af talaren på göteborgsbänken, att motionen skulle vara uteslutande stödd på tvenne rättsfall. Det kan synas så af motionen, men så är icke förhållandet, ty likartade rättsfall hafva förut kommit till min kännedom, och sedan jag skref motionen hafva kommit till min kännedom ännu flera, som icke äro en bit bättre än de två anförda. Att anföra ett par sådana fall, för att påvisa hvad lagen mot lagstiftarens mening blifvit i olämpliga myndigheters hand, var i mina ögon tillräckligt för att bevisa, att man behöfver åtminstone i den delen ändra lagen så, att man lägger tillämpningen i första hand hos myndigheter, som äro dertill bättre kvalificerade än de underordnade polismännen.

Denna lösdrifvarelag är dels med sina ursprungliga brister, dels i och genom vrång tillämpning vorden en miniatyrbild utaf de herskandes i samhället egoistiska sträfvanen att genom lagstiftningen inrätta samhället blott till bästa för de bemedlade, för de lyckligare lottade, för de öfre tio- eller hundratusendena, under fullständigt förbiseende utaf det stora flertalets kraf på rättvisa. Det är en öfverklasslagstiftning; och, herr talman, om vi skulle för ett ögonblick kasta våra ögon äfven åt några andra håll, så tillåter jag mig att i samband härmed erinra, huruledes öfverklasslagstiftningen i Sverige liksom i större eller mindre mån i andra land går tillväga äfven på andra områden. Denna öfverklasslagstiftning nekar det stora flertalet

rösträtt, det vill säga nekar dem meddelaktighet i beslut om samhällets inrättningar och lagar, bland andra sådana lagar som denna, hvilka äro rigtade mot det stora obemedlade, värnlösa flertalet. Men på samma gång fordrar denna öfverklasslagstiftning, att detta från delaktighet i beslut om samhällets angelägenheter uteslutna stora flertal dock skall i farans stund med lif och blod försvara fåtalets samhällsförmåner. Denna öfverklasslagstiftning lägger samma skatt på inkomst utaf den arbetskraft, hvilka på några sekunder ett olycksfall förstör, som på det fasta eller rörliga kapital, hvilket öfverlever egaren och perpetueras för hans efterkommande. Denna öfverklasslagstiftning beskattar genom de indirekta skatterna mycket tyngre de fattige än de rike. Det är denna öfverklasslagstiftning, som under tre års tid har låtit en del af Sveriges grofärbetare ensam med tull på amerikanskt fläsk betala i det närmaste hela civillistan. Denna öfverklasslagstiftnings civil- och kriminallagar hafva till förnämsta, jag var frestad att säga uteslutande, ögonmärke att skydda eganderätten till hus, till åkrar, till penningar, men betraktar med den största likgiltighet det, som för det stora flertalet är det viktigaste, nämligen den personliga friheten, skydd till lif och lemmar, helsa och arbetskraft emot arbetets faror. Det är ett omätligt afstånd, herr talman, mellan den helgd, hvarmed vår gällande lagstiftning omgifver de bemedlades förmögenhetsintressen, deras aktiesvindelföretag, deras börsspel, deras tomtaffärer, och å andra sidan den nästan fullständiga likgiltighet, hvarmed denna lagstiftning betraktar de smås i samhället frihetsförlust. Den mannen der har befunnit sig bland en hungerbataljon i Kungsträdgården; det är en obehaglig syn, som stör behaget af min middagspromenad; haf bort honom, straffa honom, därför att han icke bidrager till sina barns underhåll. Det är sant: han har inga barn, men säg ändå, att hans hustru klagar öfver, att han icke bidrager till deras underhåll! Sådant låter bra såsom skäl för hans dömande till tvångsarbete.

Det är ett af de förfärligaste dragen i vår lagstiftning, att lagstiftaren betraktaren de smås personliga frihet icke såsom deras heliga rätt, utan såsom sin tillhörighet, med hvilken han, öfverklasslagstiftaren, eger att göra hvad han vill och behagar. Beslöt icke Riksdagen år 1875 en sådan ändring i häktningsslagen, uteslutande rigtad emot de obemedlade och de fattige, att häktning skulle få ega rum på misstanke för brott af sådan ringa beskaffenhet, att det kunde försonas med lägsta bötesbelopp? Och när äfven det ringa skydd, som lagen dock vill lemna åt de små i samhället för deras personliga frihet, kränkes genom den oförlätligaste, den klandervärdaste försummelse af embetsmannapligt, hvad blir påföljden då? Man kan läsa derom i justitieombudsmannens berättelser. Låt oss taga ett par exempel ur högen! Konungens befallningshafvande i Norrbottens län underlåter från den 19 juni till den 5 juli att föranstalta om ransakning med en till länsfängelset införpassad person. På åtal utaf justitieombuds-

*Om revision
af lagen
angående
lösdrivares
behandling.
(Forts.)*

Om revision
af lagen
angående
lösdrifvares
behandling.
(Forts.)

mannen dömes vederbörande till *tjugufem kronors böter*. Sådant är embetsmannansvaret i Sverige, när det tillämpas. — En domare låter en åtalad person obehörigen sitta häktad i trettioåtta dagar. På åtal af justitieombudsmannen dömes den domaren till *ett hundra kronors böter*. Det är, herr talman, samma bötesbelopp, som polisdomstolen i Stockholm stundom roat sig att ådöma arbetare, hvilka åtagit sig och med hjälp af yrkeskamrater utfört arbete, utan att derom hafva gjort den i näringsfrihetsförordningen föreskrifna anmälan. — Rådstufvurätten i Kristinehamn håller personer häktade på misstanke för ett brott, som icke blifvit begånget, åtalas af justitieombudsmannen, men *frikännes* af Svea hofrätt och Högsta domstolen. Det var denna utgång, som aftvang gamle justitieombudsmannen Fröman det klagoropet, att, sedan det sålunda »visat sig, att en domstol ansvarsfritt fått hålla en person i häkte på misstanke för ett brott, hvars verklighet ej var på ett tillfredsställande sätt ådagalagd, utan att göra sig mödan att närmare utreda förhållandet, ehuru sådant med den allra minsta grad af omtanke och besvär kunnat försiggå», anledning vore att befara, det »andra domstolar skola följa detta exempel och undandraga sig besväret med utredningen af förekommande brottmål, till och med då verkligheten af brott, för hvilka personer beröfvats sin frihet, synes tvifelaktigt.»

Sådant är det skydd, som *lagskipningen* lemnar för de smås i samhället personliga frihet, och sådant, som jag förut har talat om, är skyddet *enligt lag* för de smås i samhället personliga frihet i detta afseende. Den svenska lagstiftningens systematiska missaktning för dessa smås rätt till personlig frihet utgör denna lösdrifvarelags kärnpunkt. Jag frågar: vill icke Andra Kammaren medverka till att åtminstone uti någon mån utplåna en del af denna svarta fläck? Jag skulle gerna, herr talman, hafva yrkat bifall till den utaf herr Mankell afgifna reservation. Men då jag hört, att dess något generella ordalag väckt några betänkligheter, måste jag inskränka mig till att anhålla om bifall till motionen, det vill säga en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om revision utaf lösdrifvarelagen i de afseenden, som finnas i min motion berörda.

Häruti instämde herrar *Berg* från Stockholm, *Höjer*, *Jakob Eriksson*, *Wallis*, *G. Ericsson* från Stockholm, *Wavrinsky*, *Olsson* från Stockholm, *Romberg*, *Hedlund*, *Broström*, *Fjällbäck*, *Hahn* och *Nydahl*.

Herr Svanberg: Herr talman! Att herr Hedin icke skulle tycka om den lexa jag nyss vågade gifva honom, det förefaller mig icke underligt. Men han behagade tillskrifva mig såsom motiv för mitt uppträdande här i dag i denna lagfråga förargelse öfver det sätt, hvarpå en af mig underskrifven motion blifvit af honom förut under denna riksdag behandlad. Jag vågar försäkra, att *jag* för länge sedan lärt mig att *skilja sak från person*. Han påstod äfven och upp-

repade sedermera under sitt fortsatta föredrag med en viss hetta, att jag citerat ordalagen i hans motion falskt. Han medgaf, att han beskylt Stockholms poliskammare för att hafva i sitt dömande gjort sig skyldig till värdslost förfarande; — det är redan vackert det — men han ville icke vidgå, att han beskylt samma myndighet för våld. Jag tillåter mig återigen uppläsa orden i hans motion: »Så väl Ågrens som Skogqvists mål gifva vidare anledning att beklaga, hvad handlingarna tydligt nog utvisa, att för vederbörande uppgiften varit att få den ene varnad, den andre sin frihet beröfvad, och att för detta ändamål snart sagdt alla hänsyn fått vika.» Jag medgifver, att här står icke med tydliga ord begagnadt uttrycket »våld»; men jag vädjar till kammaren, om icke i dessa ord innefattas en temligen tydlig beskyllning härför. Jag vet sannerligen icke, huru jag annars skall tolka dessa ord.

Motionären har dessutom här i dag ytterligare sysselsatt sig särskildt med rättsfallet beträffande måleriarbetaren Skogqvist. Jag tycker icke, att det är mycket skäl att vidare här i kammaren sysselsätta sig dermed, sedan det målet blifvit af högsta domstolen afgjort. Motionären har emellertid, tyckes det, gjort ett stort kapital deraf, att uti en till poliskammaren inkommen, af underordnad tjänsteman underskrifven rapport uppgifvits, att denne Skogqvist icke skulle draga försorg om »sina barn», och att sedermera blifvit upplyst, att Skogqvist icke hade några barn. Nå, jag har läst handlingarna och märkt, att deribland verkligen förekommer en sådan rapport. Men det känna nu domare litet hvar, att under ett måls handläggning ofta kan i en förberedande rapport, som inkommer till domstolen, hafva insmugit sig ett fel. Man har emellertid icke rättighet att tillvita *domstolen* något fel, förrän det visat sig, att domstolen stödt sitt utslag på den felaktiga uppgiften. Jag har utslaget här. Der förekommer icke ett enda ord derom, att orsaken till Skogqvists dömande har varit, att han icke dragit försorg om sin familj och dessa nu så mycket utskrikna och omskrifna barn. Den aktade vice ordföranden i lagutskottet yttrade häromdagen, då en fråga förevar här i kammaren, att kammaren dock borde något taga i betraktande en paragraf i regeringsformen. Det var den 90 §. Der står: »Under Riksdagens, dess kamrars eller utskotts öfverläggningar och pröfning må icke uti *något annat fall* eller på *något annat sätt*, än grundlagarne *bokstafligen* föreskrifva» — jag påminner särskildt om handlingen inför konstitutionsutskottet af vissa sådana frågor, som här antydast — »komma frågor om embets- och tjänstemäns till- och afsättande, regerings- och *domaremagternas beslut*, resolutioner och utslag, enskilda medborgares och korporationers förhållanden, eller verkställigheten af någon lag, författning eller inrättning». Motionären yttrade nyss, att jag uti något afseende skulle hafva förgått mig emot eller kränkt grundlagen. Jag vädjar till kammaren och motionären sjelf, huru vida han icke, om han också icke precis

*Om revision
af lagen
angående
lösdrifvares
behandling.*
(Forts.)

Om revision
af lagen
angående
lösdriivares
behandling.
(Forts.)

kränkt denna grundlagsparagraf, dock på ett betänkligt sätt *tangerat* densamma.

Den kände talaren på stockholmsbänken brukar gerna tända brasor åt andra. Han har här i dag mot slutet af sitt uppträdande tillåtit sig ett upphetsande anförande. Jag tror, att han bör låta bli dermed. Han bör låta bli att väcka oro och missnöje inom samhället. Sådant finnes tillräckligt ändå. Han bör icke, vare sig i riksmötets öfverläggningar eller vid andra offentliga sammanträden söka tända en missnöjets eld, som, en gång tänd, upphofsmännen kanske kunna hafva svårt att släcka, och vid hvilken eld — jag är öfvertygad derom — så väl upphofsmännen sjelfva som de medverkande komma att blifva svedda på fingrarna.

Herr Hedin: Utslaget i målet mot Skogqvist lyder på följande sätt: »Enär genom hvad i målet förekommit är ådagalagdt, att etc.», så pröfvar öfverståthållareembetet rättvist döma Skogqvist till 4 månaders tvångsarbete. Hvad i målet förekommit, det innehålles i de föregående ransakningsprotokollen; och den falska, den lögnaktiga uppgiften om Skogqvists hustru och barn, till hvilkas underhåll mannen icke tillräckligt skulle hafva bidragit, den uppgiften är det svåraste af de argument, som blifvit i protokollen anförda emot honom.

Med talaren på göteborgsbänken är det utan tvifvel onödigt att inlåta sig i en kontrovers om grundlagens innehåll. Den § han uppläste, men icke lyckats förstå, innehåller att enskilda medborgares och korporationers förhållanden icke må komma under Riksdagens pröfning i *något annat fall* eller på *något annat sätt än grundlagarna bokstaftigen föreskrifva*. Nu är det just i öfverensstämmelse med grundlagens föreskrifter, som här debatteras ett utlåtande från lagutskottet öfver en af mig i laga ordning väckt motion med anledning af fakta, som i denna motion omförmålas. Och det lär väl icke vara otillätligt för mig att besvara hvad talaren på göteborgsbänken börjat anföra just om dessa samma fall, då varningsdomen öfver Ågren och tvångsarbetsdomen emot Skogqvist fälades. Eller skulle det tilläfväntys förhålla sig så, att genom ett privilegium, hvars ursprung jag icke känner, herr Svanberg skulle hafva rätt att tala, men jag icke hafva rätt att svara honom i den delen?

Herr Mankell: Då anmärkningar blifvit gjorda mot formen för den af mig föreslagna skrifvelsen, anmärkningar, hvilkas riktighet jag dock icke kan erkänna, men hvilka likväl tyckas hos motionären hafva framkallat någon tvekan, ber jag, herr talman, att få återtaga mitt förra yrkande och instämma i den af motionären sjelf föreslagna formen för skrifvelsen.

Herr Wester: Som herrarna finna af utskottets betänkande har jag icke deltagit i ärendets slutliga behandling; men då jag varit ense med utskottet om dess beslut, ber jag att få yttra några ord.

Jag har icke läst handlingarna i de två mål, som motionären åberopat, och kan således icke bedöma i hvad mån dessa beslut kunna förtjena gillande eller klander. Men jag anser dessa beslut icke inverka på den sak här föreligger; liksom jag icke heller anser inverka på saken mycket af hvad motionären sagt som går alldeles utom ämnet samt i öfrigt är af den beskaffenhet, att det synes icke böra upptagas till bemötande. Jag har sagt att omnämnda beslut, hvaraf det ena är fastställt af Högsta domstolen, icke inverka på frågan; ty om än det skulle finnas anledning till klander emot vederbörande myndighets förfarande i de två fallen, synes det icke utgöra någon fullgiltig anledning att revidera lagen. Har en myndighet förgått sig, finnes det, såsom förut anmärkts, andra medel för att vinna rättelse. Man får således efter mitt förmenande se efter, om här föreligga andra skäl för att revidera lagen i de afseenden motionären föreslagit. Men några sådana skäl hafva icke anförts och för min del tror jag att en revision i det syftet icke är nödig utan till och med skulle vara skadlig för de personer, som egentligen beröras deraf. Motionären har själf medgifvit, att lagen i och för sig icke är så dålig, utan att det klander han framställt mot densamma beror på dess tillämpning. Hvarken motionären eller någon annan i Riksdagen torde bestrida, att en lösdrijfvarlag behöfves i vårt land, och det ligger i sakens natur att en dylik lag är och måste bli ofullkomlig. Det står icke i menskelig magt att skrifva en lösdrijfvarlag så, att den icke kan ge anledning till misstag i tillämpningen eller åtminstone till klander deremot. Ty det är en lag som icke straffar för bestämdt brott, utan är till för att förekomma, att allmän säkerhet, ordning eller sedlighet læderas.

Nu har motionären föreslagit först att varningsrätten skulle öfverflyttas från de underordnade myndigheterna till konungens befallningshafvande. Jag vill icke, lika med motionären och reservanterna i utskottet, medgifva att de underordnade myndigheterna som hafva med denna sak att skaffa, i allmänhet sakna de kvalifikationer, som erfordras för att kunna i det fallet handla nog försigtigt. Men det hänger icke på detta. Det är visserligen sant, att det står i 2 § att de skola *meddela* varning; men det står också, att konungens befallningshafvande, vare sig den tilltalade klagar öfver den underordnades åtgärd, eller icke, skall *pröfva* varningen och kungöra den. Uti denna pröfning ligger efter min uppfattning själfva kärnpunkten och korrektivet emot missbruk. Skulle nu denna varningsrätt öfverflyttas direkt på konungens befallningshafvande, blir deraf oundviklig följd, att, så snart en person anhålles för lösdrijfveri, han skall häktas och inskickas till länsresidenset för att erhålla varning. Detta utgjorde ett af de förnämsta skälen, hvarför man ville hafva ändring i den förra lösdrijf-

*Om revision
af lagen
angående
lösdrijfvarers
behandling
(Forts.)*

*Om revision
af lagen
angående
lösdrifvares
behandling.
(Forts.)*

varelagen. Och detta med rätta, ty obestriddigen kränktes en måhända oförvitlig medborgares rätt genom att sändas på fångkärra. Jag hemställer om en återgång till det en gång utdömda förfarandet kan vara en förbättring i lagen till förmån för den anklagade.

Vidare har motionären ansett, att varningen borde få öfverklagas. Det kan i viss mån sägas ha skäl för sig. Men ännu har icke förebragts något bevis för att denna varningsrätt missbrukats. Och det står i allt fall den tilltalade fritt att klaga, då det verkligen blir fråga om påföljd af varningen. Man kan måhända invända att i sådant fall får han sitta häktad under tiden. Men, mine herrar, konungens befallningshafvande eger i detta fall försätta den dömde på fri fot, till dess utslaget vinner laga kraft.

Dessutom böra vi tänka på hvad vi hörde af herr Mankell, att i fjol förekommo 3,170 mål angående lösdrifvare, hvaraf endast 2,200 angingo häktade personer. Detta förutsätter en ganska stor mängd af varningsåtgärder. Om nu dessa varningar finge öfverklagas, så skulle alla dessa mål gå till högsta domstolen, som redan är så öfverhopad med arbete att justitieråden utöfver sin skyldighet tjänstgöra vissa eftermiddagar för att nedbringa balansen. Det är icke skäl att lägga hela denna massa af varningsmål på högsta domstolen allra helst då, så vidt hittills visats, varningsrätten icke blifvit missbrukad, och då de tilltalade i alla fall kunna få rättelse.

Slutligen har motionären föreslagit att bestraffningsrätten skulle öfverflyttas till de allmänna underdomstolarne i residensstäderna. Det är icke på något sätt styrkt och ej heller har man rätt säga, att genom denna öfverflyttning till domstolarne målen skulle komma att prövas med större omsorg och rättvisa än nu är fallet, men oafsedt detta anser jag äfven en dylik anordning vara till skada för de personer, som deraf beröras, ty domstolarne i städerna sammanträda endast en gång i veckan. Om således en lösdrifvare skickas till en stad får han der sitta häktad kanske i åtta dagar, under det att deremot mål af ifrågavarande art hos konungens befallningshafvande företages genast eller åtminstone inom ett par dagar. En ännu betänkligare sak, som blifver en följd af denna öfverflyttning, är att i domstolarnes hand lägga den rätt, som konungens befallningshafvande under vissa omständigheter ega, nemligen att underlåta att döma till tvångsarbete och i stället meddela endast varning. Hittills hafva domstolarne med rätta ansetts endast hafva att behandla bestämda brott och att enligt lag ådöma straff för brotten, men de ega icke någon benädningsrätt. Att gifva domstolarne en sådan rätt är af många skäl icke lämpligt eller tillrådligt, och att återigen borttaga den konungens befallningshafvande nu tillkommande rätt att eftergifva straffpåföljd, blifver gifvetvis till skada för de personer, som deraf beröras.

Detta mitt påstående vill jag styrka med herr Mankells uppgift att det under år 1891 förekommit i riket 3,170 ärenden rörande lösdrifvare. Af dessa lösdrifvare hafva något öfver 2,200 häktats, men

endast något öfver 800 dömts till tvångsarbete. Häraf framgår att konungens befallningshafvande i icke obetydlig grad utöfvat sin rätt att befria från tvångsarbete och under sådana förhållanden torde det näppeligen vara till gagn för den del af befolkningen, som denna fråga närmast rör, att ändra lagen i det syfte, som motionären föreslagit.

På grund häraf anhåller jag få yrka bifall till lagutskottets utlåtande.

Herr Wästfelt: Då jag icke kan gilla den motion, som nu af Andra Kammaren behandlas, ber jag att få inför denna kammare uttala min åsigt i denna fråga. Jag har så mycket mera skäl härtill, som jag under den tid, jag fungerat såsom landshöfding i Vesterbotens län, varit i tillfälle att tillämpa denna lag i en mängd mål af ifrågavarande art.

Jag får då till en början fästa uppmärksamheten vid första punkten af motionärens anförande. Han vill der taga ifrån kronofogdar och länsmän den skyldighet och rättighet, de nu hafva att meddela den första varningen till lösdrivvare, som skola underkastas en sådan. Med anledning af detta yrkande tillåter jag mig att upplysa herrar riksdagsmän derom, att under den långa tid, som detta förfarande pågått, konungens befallningshafvande icke funnit anledning till någon slags anmärkning mot kronofogdar och länsmän, då de varit denna sin uppgift fullt vuxne. De hafva visat sig ega moraliskt och juridiskt de kvalifikationer, som berättiga dem att fullgöra en så enkel sak som en varning till en karl, som söker uppehålla sig genom bettlande och visar ett oskickligt uppförande. Jag tror därför, att denna varningsrätt icke på något sätt bör fräntagas dem, så mycket mera som de i allmänhet äro polismän och i sådan egenskap förpligtigade att uppehålla den allmänna ordningen samt således komma i beröring med sådana personer, som böra underkastas en dylik varning.

Men utom det att jag anser en förändring af ifrågavarande lag i sålunda angifven syftning alldeles obehöflig, är jag öfvertygad, att denna förändring, om den vidtoges, icke skulle kunna undgå att föranleda stora omkostnader för staten. Då en lös person, som drifver omkring i en aflägsen socken af länet på ett afstånd af 20 eller kanske 30 mil från residenstaden, skall första gången varnas, kan man väl förstå hvilka kostnader det skulle medföra att genom länet med fångskjuts transportera ned den personen dit endast för att underkastas sådan varning. — I denna punkt kan jag således icke instämma med motionären.

Äfven förslaget i andra punkten att fräntaga konungens befallningshafvande rätten att ålägga lösdrivvare bestraffning tror jag vara alldeles obehöfligt. Konungens befallningshafvande består i detta fall af landshöfdingen och landssekreteraren och då landssekreteraren i första hand har en fullkomligt juridisk bildning, synes konungens be-

*Om revision
af lagen
angående
lösdrivvares
behandling.
(Forts.)*

*Om revision
af lagen
angående
lösdrifvares
behandling.
(Forts.)*

fallningshafvande böra vara lika behörig som en domstol att fälla ett sådant latitudutslag som detta, ty det torde väl vara ganska beroende på omdöme, när man ransakar en karl, om man skall gifva honom 1, 2, 3 eller 6 månader eller 1 år. Denna ransakning kan konungens befallningshafvande fullgöra lika bra som en domare. Domaren kan ju vara långt borta och ej alltid tillgänglig, hvarför jag tror att äfven i det afseendet en förändring vore hvarken fördelaktig eller behöflig.

Med anledning af detta mitt uttalande anhåller jag att få till protokollet antecknad, att jag gillar den af lagutskottet i det afgifna utlåtandet gjorda hemställan, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Hedin: Äfven jag skall anhålla att få till protokollet antecknade ett par omständigheter, nemligen för det första, att den föregående talaren säger, att pröfningen af de förhållanden, som kunna föranleda till varning skulle vara så enkel, att man gerna kan lemna densamma i underordnade polismäns händer. Denna uppfattning delas dock icke af lagutskottets majoritet, som tydligen gifver detta tillkänna, då utskottet på sidan 6 i sitt betänkande kallar detta värf för ett onekligen grannlaga värf.

För det andra vill jag hafva antecknad det att, äfven om i det län, som talaren ville representera i sitt nyss afgifna yttrande, icke under hans tid förekommit någon anledning till anmärkning — efter hans och konungens befallningshafvandes omdöme — mot det sätt, hvarpå denna varningsrätt utöfvats af underordnade myndigheter, detta icke innefattar något bevis, att icke någon sådan anmärkningsanledning skulle finnas. I afseende derå vill jag erinra om hvad reservanterna yttrat: »Endast undantagsvis och hufvudsakligen endast då förhör blifvit begärdt, lärer det kunna antagas, att konungens befallningshafvande, öfverhopad som denna myndighet ofta är af andra göromål, skulle ingå i pröfning af berörda omständigheter,» d. v. s. en efterpröfning af den frågan, huruvida sådana omständigheter varit för handen, att en person borde behandlas såsom lösdrifvare, hvarför reservanterna ock hafva ansett, att det vore fördelaktigt om pröfningsrätten direkt, i första hand, öfverlemnades till konungens befallningshafvande.

Herr Romberg: Jag skall tillåta mig säga, att jag beklagar de stackars menniskor, som kunna hemfalla under sådana lagbestämmelser som de i frågavarande, hvilka kunna gifva anledning till att de råka ut för en sådan godtycklig behandling, som här blifvit framhållen, och detta under omständigheter, der så litet skäl i form af eget förvållande har förefunnits.

Herr Wester ansåg emellertid, om jag icke missförstod honom, att det skulle vara omöjligt att utarbete en lösdrifvarelag, utan att den skulle komma att lemna tillfälle till en godtycklig behandling

af de personer, som fölle under denna lag. Herr Lilienberg m. fl. reservanter synas emellertid vara af den åsigten, att en förbättring af den nuvarande lagen verkligen vore möjlig samt erkänna att verkliga brister i densamma förefinnas.

Men herr Svanberg yttrade att, om lagen vore bristfällig och olämplig, *borde* den ändras. Då nu detta genom fakta ur verkligheten synes vara visadt — och jag kan icke finna, att man på ringaste sätt kunnat styrka, att så *icke* förhåller sig — och då här icke begäres annat än att Riksdagen måtte aflåta en skrivelse till Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida en revision af den nu gällande lösdrifvarelagen må vara erforderlig, så vill jag hemställa till herrarne: är detta orimligt begärtd? Jag kan icke finna det, och på grund häraf, herr talman, ber jag att än en gång få instämma i det af herr Hedin gjorda yrkandet.

Om revision af lagen angående lösdrifvares behandling.
(Forts.)

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. Sedan herr Mankell numera återtagit sitt först framställda yrkande, återstodo allenast tvenne yrkanden, nemligen *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till det af herr Hedin under öfverläggningen framställda förslag. Herr talmannen gaf propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och fann propositionen på bifall till utskottets hemställan vara besvarad med öfvervägande ja. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller lagutskottets hemställan i utlåtandet n:o 26, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å nämnda hemställan, bifallit det af herr Hedin under öfverläggningen framställda yrkande.

Voteringen utföll med 142 ja mot 50 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 10.

Slutligen föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande n:o 5, i anledning af väckt motion om ändring af § 60 regeringsformen.

Om ändring af § 60 regeringsformen.

*Om ändring
af § 60 rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till utskottets behandling hänvisad motion, n:o 151, hade herr *E. Thærmænius* föreslagit, att Riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring af § 60 regeringsformen, att till bevillningar komme att räknas jernvägs-, telegraf- och telefonmedlen; men hemställde utskottet, att motionen icke måtte till några Riksdagens åtgärd föranleda.

Häremot hade reservationer anmälts

af herr *Ljungman*;

af herrar *Bengtsson*, *Björkman*, *Boström* i Bodbyn, *Dahn*, *Johnsson* i Bollnäs, *Wikstén* och *Vahlin*, som ansett att utskottet bort hemställa,

att med anledning af herr *Thermæni* motion Riksdagen till hvi-lande för vidare grundlagsenlig behandling måtte antaga följande förslag till förändrad lydelse af

Regeringsformen.

§ 60.

Till bevillningar räknas tull- och accismedlen, postmedlen, jernvägstrafikmedlen, telegraf- och telefonmedlen, stämpelmedlen, bränvinstillverkningsmedlen samt hvad hvarje Riksdag dessutom särskildt såsom bevillning sig åtager. Ej må några allmänna afgifter, af hvad namn och beskaffenhet som helst, utan Riksdagens samtycke kunna förhöjas, tullen å inkommande och utgående spanmål allena undantagen. Ej heller må Konungen statens inkomster förpakta eller, till vinning för sig och kronan eller enskilda personer och korporationer, några monopolier fastställa;

samt af herr *Hedin*, som yrkat bifall till motionen med den förändring, att till bevillningar komme att hänföras äfven konsulatsafgifter.

Herr *Thermænius* erhöll på begäran ordet och yttrade: Såsom herrarne af det föreliggande utkottsutlåtandet torde finna, hafva alla ledamöterna i denna kammare, på ett enda undantag när, reserverat sig mot det slut, hvartill utskottet i denna fråga kommit. Jag hoppas därför, att utgången skall blifva i enlighet med reservanternas förslag. Men jag ber att i alla fall få säga några ord.

Först vill jag med afseende å utskottets sätt att citera anmärka, att jag finner detsamma vara väl knapphändigt. Utskottet har nemligen tillåtit sig göra sitt referat med så lätt, eller rättare så tung hand, att det, som varit hufvudsaken i min framställning, alldeles försvunnit. Det kan ju vara bra att göra så, då man vill framställa

ett förslag i sådan dager, att det lätt nog skall kunna affärdas, men rätt är det icke, och jag anser att det varit godt, om utskottet icke varit så njuggt på trycksvärta och papper, utan i stället behagat in extenso återgifva en motivering, som icke var längre än den jag gjort.

Beträffande för öfrigt behandlingen af denna fråga, finner jag utskottets uppfattning af § 59 regeringsformen mycket besynnerlig. Utskottet citerar nämnda paragraf, som föreskrifver, »att Konungen i sammanhang med uppvisandet af statsverkets tillstånd och behof skall för Riksdagen framställa förslag rörande sättet att genom bevilningar fylla hvad staten kan utöfver de ordinarie inkomsterna erfordra». Deraf drager utskottet den slutsatsen, att bevilningarna i allmänhet »äro till sin natur extra ordinarie inkomster.» Detta förefaller mig vara ett högst egendomligt sätt att resonnera. I 60 § regeringsformen säges: »*Till bevilningar räknas tull- och accismedlen, postmedlen, chartäsigillatæafgiften, husbehofsbrännerimedlen samt hvad hvarje Riksdag dessutom särskildt såsom bevilning sig åtager*». Det är dessa orden, »*dessutom särskildt*», som utskottet synes hafva förbisett, och det betraktar i anledning deraf bevilningar i allmänhet, som om de fölle under den särskilda rubrik, som nyss anfördes. Om man resonnerar på sådant sätt, skulle man kunna komma till det resultatet, att äfven tullmedel, accismedel etc. skulle hänföras till sådant slag af bevilning, som Riksdagen *särskildt* åtager sig för fyllande af statsverkets behof, och icke till statens *hufvudsakliga* inkomster. Jag hemställer, om ett sådant sätt att tolka regeringsformen är riktigt eller om det icke tvärt om ådagalägger, hvad utskottet velat att det icke skulle ådagalägga?

Det heter vidare i utskottets utlåtande, att »kommunikationsanstalterna tillkommit i ändamål att befordra landets ekonomiska och andliga utveckling, men icke till fyllande af ett visst statsverkets behof af inkomster», och att för den skull deraf härflytande inkomster icke äro att hänföra till de bevilningar, hvarom jag talat. Men om man läser Kongl. Maj:ts proposition n:o 3 för i år, skall man finna, att statsrådet och chefen för finansdepartementet just hänfört sig till den omständigheten, att inkomsterna af dessa samfärdsmedel vore i växande. Han har anført detta växande såsom ett af de hufvudsakligaste skälen, hvarför han nu tilltrorde sig att föreslå betydlig nedsättning i grundskatterna.

Således, inkomsterna af kommunikationsanstalterna äro visserligen sådana, hvartill man har att taga stor hänsyn, och chefen för finansdepartementet finner dem, som sagdt, så väsentliga, att han endels på dem bygger omregleringen af vårt skatteväsende. Följaktligen, äfven om kommunikationsanstalterna »i första hand» skola tjena till landets utveckling i ekonomiskt och andligt afseende, hafva de *i andra hand* en stor och vidsträckt betydelse genom det stora

Om ändring
af § 60 rege-
ringsformen.
(Forts.)

öfverskott, som chefen för finansdepartementet stält i utsigt att de skola lemna; men då detta öfverskott uppstår genom bidrag från den stora allmänheten, så måste det också få betraktas såsom en bevilning.

Vidare har utskottet här talat om jernvägsväsendet såsom en industriel inrättning, och det kan ju vara riktigt. Men här föreligger då med afseende å denna industriella inrättning den oegentligheten, att Riksdagen icke har något annat att göra dermed än att tillsammans med Kongl. Maj:t bestämma om aflöningsstaterna. Riksdagen har deremot icke något inflytande, då det gäller att, så att säga, bestämma priskuranterna på arbetet, som ju äro så väsentliga för öfverskottet, utan det bestämmer Kongl. Maj:t på egen hand. Och detta kan, sedt ur bevilningssynpunkt, omöjligen vara riktigt.

Utskottet kommer för öfrigt just på grund af sitt underliga betraktelsesätt till den slutsatsen, att det vore bäst, att bestämmelsen om postmedlen toges bort ur 60 § regeringsformen och anser det för en oegentlighet att den står kvar der. Det är ju ett högst egendomligt resonnement?! För min del anser jag att utskottet på lika goda, eller lika dåliga, grunder kunde säga, att Riksdagen borde afhända sig bestämmelserätten öfver tullsatserna, ty de äro ju också upptagna i den nämnda 60 §. Men det kan säkerligen icke varda Riksdagens mening att släppa från sig hvarken det ena eller andra, utan skall rättelse göras, bör den väl gå i den rigtningen, att jernvägs-, telegraf- och telefonmedel hänföras till bevilningar, dit de rätteligen höra.

Jag skall för tillfället icke vidare yttra mig, utan inskränka mig till att yrka bifall till den af herr Bengtsson med flere afgifna reservationen.

Öfverläggningen angående förevarande ämne afbröts här, af anledning som i nästföljande § innehålles.

§ 11.

Herr statsrådet m. m. friherre *F. von Essen* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående disposition af Ottenby kungsladugård, med underlydande;

angående pension å allmänna indragningsstaten åt affidne landshöfdingen i Blekinge län m. m. greve N. H. R. B. Horns enka, Ulrika Gustafva Charlotta Cornelia Horn, född Sjöcrona; och

angående upplåtelse till Stockholms stad af viss del af myntverkets tomt n:is 1, 2 och 8 i kvarteret Bryggaren å Kungsholmen.

Dessa kongl. propositioner begärdes på bordet och bordlades.

§ 12.

Fortsattes öfverläggningen angående konstitutionsutskottets utlåtande n:o 5, dervid, enligt förut gjord anteckning, ordet lemnades till

Herr Nilson från Lidköping, som anförde: Jag har inom konstitutionsutskottet deltagit i den slutliga behandlingen af herr Thermanius' motion och dervid biträdt den åsigt, som finnes uttalad i herr Bengtssons med flere reservation. Men vid det tillfälle, då reservationer skulle aflemnas, var jag icke tillstädes, och därför har jag icke kommit att blifva antecknad bland reservanterna. Jag har nu velat här omnämna detta och på samma gång förklara, att jag till alla delar instämmer i förutnämnda reservation, till hvilken jag yrkar bifall.

Herr Dahn yttrade: Jag så väl som flere af konstitutionsutskottets ledamöter från denna kammare har icke kunnat vara med om det beslut, hvartill utskottet i denna fråga kommit. Obestriddigt torde väl vara, att dessa jernvägstrafik-, telegraf- och telefonmedel äro till sin beskaffenhet af samma statsekonomiska natur som postmedlen, och hade de funnits 1809, då grundlagen skrefs, kan man vara viss om, att de upptagits i samma paragraf som postmedlen eller § 60 regeringsformen. Den ökade betydelse, som de oupphörligen få, utgör ett ytterligare skäl, hvarför de lika väl som postmedlen böra inordnas under Riksdagens magtsfer. — Man har invändt, att i stället borde postmedlen tagas bort från 60 §, emedan de till sin natur icke egentligen skulle vara att hänföra till bevillningar, men derom kan jag icke vara med. 1809 års lagstiftare hade ock en annan åsigt, då de inryckte postmedlen bland öfriga bevillningar. Konstitutionsutskottet vid 1890 års riksdag, som behandlade denna fråga, var äfven af den uppfattning, att det icke fans något skäl att vidtaga en sådan ändring, som skulle medföra en inskränkning af Riksdagens magt öfver dessa medel.

Men äfven om sålunda jernvägstrafikmedlen, såsom sagdt, äro af den beskaffenhet, att de rätteligen borde höra under 60 § regeringsformen och att Riksdagen borde ega att öfver dem besluta, följer deraf ingalunda, att Riksdagen skulle med afseende å dem hafva inflytandet, att Riksdagen finge bestämma maximibeloppen för taxor och tariffer och lemna åt Kongl. Maj:t en viss latitud att hålla sig inom för de närmare bestämmelser i detta hänseende, hvartill omständigheterna kunde föranleda. Säkert är i allt fall, att, om Riksdagen får dylik magt öfver dessa jernvägsmedel, det icke skulle lända detta verk till skada; och hade Riksdagen redan förut haft en dylik magt, är det troligt, att den samtrafik vi haft med utlandet, ordnats på ett för oss mycket fördelaktigare sätt än nu skett, då vissa sydsvenska stadsamhällen rent af blifvit boycottade.

Om ändring
af § 60 rege-
ringsformen.
(Forts.)

På grund af nu anförda skäl skall jag bedja att få yrka bifall till den af mig jemte sex andra af utskottets ledamöter från denna kammare afgifna reservation.

Herrar *Wikstén* och *Boström* i Bodbyn förenade sig med herr Dahn.

Herr Ljungman: Herr talman! Man bör vid bedömande af denna fråga taga i betraktande, att det finnes flera slags »*allmänna afgifter*», samt att sålunda, om bestämmandet af dessa allmänna afgifter samt och synnerligen skall hänskjutas till Riksdagen, paragrafen bör formuleras derefter, så att icke bevillingarna sammanblandas med öfriga allmänna afgifter. Af 62 § regeringsformen framgår att, »sedan statsverkets behof blifvit af Riksdagen pröfvade, ankommer det på Riksdagen att en deremot svarande bevilling sig åtaga». Dessa *bevillingar*, som Riksdagen då åtager sig, äro »extra ordinarie utlagor». De skola höjas eller sänkas efter statsverkets behof och äro således verkliga skatter. De öfriga allmänna afgifterna, hvilka utgöra betalning för begagnande af någon statens inrättning eller ersättning för anlåtande af någon tjänsteman eller dylikt, äro af helt annan natur; och äfven om Riksdagen ensam finge beslutanderätt öfver dem, vore det orimligt, att de skulle bestämmas blott för ett år i sender och höjas eller sänkas efter statsverkets behof. Det är denna sak, man måste taga i betraktande, om man vill omredigera denna paragraf.

Verkliga »*bevillingar*» äro, enligt nuvarande statsreglering, tull- och accismedlen, till hvilka senare räknas bränvinstillverkningskatten och hvitbetsockeravgiften, stämpelmedlen samt bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter och bevilling af fast egendom samt af inkomst.

Öfriga allmänna afgifter kunna hänföras under tre klasser. Till den första höra postmedlen, telegraf- och telefonmedlen samt jernvägs- trafikmedlen. Dessa utgöra ersättningar för begagnande af vissa statsverkets inrättningar för samfärdseln; men ibland dem skilja sig postmedlen betydligt från de öfriga. Posten har nemligen alltid ansetts såsom ett statsmonopol. Då grundlagen skrefs 1809, betraktades posten såsom ett skatteverk. Postavgifterna voro då så höga, att staten måste förtjena penningar på dem, och i anledning deraf innehåller också 60 § förbud för kronan att vidare inrätta några sådana monopol för att öka sina inkomster. Postmedlen äro sålunda i viss mån af annan natur än jernvägs-, telegraf- och telefonmedlen. Hvad dessa medel beträffar, anses numera allmänt, att staten icke bör för begagnande af ifrågakvarande inrättningar uppbära högre afgifter, än att den så kallade själfkostnaden betalas, det vill säga drift- och underhållskostnaderna samt ränta och amortering å anläggningskapitalet.

Andra klassen utgöres af fyr- och båkmedlen samt konsulatsavgifterna, hvilka utgå från sjöfartsnäringen för underhåll af fyror och

båkar samt konsulatsväsendet. Dessa afgifter stå till sin natur närmare de egentliga skatterna än post-, telegraf-, telefon- och jernvägsmedlen. Det torde dock i allt fall icke vara lämpligt att föra dem till bevillningarna, när de utgå för blott ett visst ändamål och ej böra användas för fyllandet af statsverkets allmänna behof, men väl att låta Riksdagen bestämma deras belopp. Jag har därför äfven föreslagit ett särskildt tillägg, enligt hvilket dessa afgifter icke skulle få användas för annat ändamål än befrämjandet af den näring, från hvilken de utgått. Detta är ock ett önskemål hos sjöfartsidkarne.

*Om ändring
af § 60 rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Till den tredje klassen höra ersättningar för påkallande af embets- och tjänstemäns åtgärder. Jag har ansett, att äfven dessa allmänna afgifter böra fastställas af Riksdagen, och så har äfven skett vid vissa tillfällen, såsom då Riksdagen 1890 fastställde stat för provinsialläkarne och dervid äfven hade under behandling den taxa, hvarefter de vid tjänstgöring skulle betalas. Hit höra vidare ersättningar till tjänstemän vid väg- och vattenbyggnadsstaten samt till bergstjenstemän, landtmätare o. s. v., expeditionslösen, lotspenningar, ersättningar för erhållande af kontrollstämpel å guld eller silfver och dylikt. Det är gifvet, att dessa senare afgifter, hvilka icke heller äro egentliga bevillningar, böra, om de skola fastställas af Riksdagen, hänskjutas till behandling af statsutskottet och icke till bevillningsutskottet, ty de äro icke skatter utan ersättningar, hvars storlek bör utöfva inflytande vid aflöningsars bestämmande och dylikt.

I 3 § af ansvarighetslagen för statsrådets ledamöter omnämnes ytterligare en klass af afgifter, som Konungen eger att fastställa, nemligen väg- och bropengar och dylikt. För dessa behöfver ett särskildt moment tilläggas till 60 § regeringsformen af det skälet, att eljest, om man tolkar 60 § efter ordalydelsen, gör sig ett statsråd, som tillstyrker Konungen att fastställa sådana afgifter, skyldig till grundlagsbrott. Detta insåg man redan 1809 och därför, när ansvarighetslagen behandlades inom Riksdagen, återremitterades den till konstitutionsutskottet för att få detta tillägg infördt, att Konungen egde fastställa dylika afgifter. Det är emellertid icke lämpligt, att grundlagen begränsas af en strafflag, och därför bör ifrågakvarande del af 3 § ansvarighetslagen öfverflyttas till grundlagen.

Jag har försökt formulera en ändring af 60 § derhän, att alla dessa olika slag af allmänna afgifter blifva närmare angifna, än som skett i dess nuvarande affattning, men jag anser mig emellertid icke kunna yrka bifall till min reservation, enär den sträcker sig vida utöfver hvad motionären åsyftat. Frågan torde icke kunna slutbehandlas vid denna riksdag, utan får väl upptagas många gånger, innan man får en tillfredsställande affattning af denna svåra paragraf.

Det har beträffande 60 § varit mycket tal om, huru vida Konungen egde rätt att *nedsäta* allmänna afgifter, och vid flera tillfällen har det sagts, att Konungen skulle ega en dylik rätt.

Till belysning i någon mån af denna fråga, vill jag meddela ett

Om ändring
af § 60 rege-
ringsformen.
(Forts.)

utdrag af konstitutionsutskottets protokoll för den 30 december 1809.
Det lyder sålunda:

»Företogs till öfverläggning och pröfning herr Capitaine Lieutenanten m. m. Grefve De la Gardie's afgifne anmärkningar vid Rege-
ringsformen.

§ 60. Att Konungen må lemnas rättighet att, efter StatsRådets samt Banco- och RiksGäldsFullmäktiges hörande och tillstyrkan, emellan Riksdagarne höja eller sänka SjöTullen på alla inkommande varor.

Utskottet ansåg detta yrkande ej som någon anmärkning vid Rege-
ringsformen, utan kunna som en Bevillningsfråga in plenis propo-
neras. Då Utländska magter kunna genera vår Tull genom höjning
eller sänkning, borde, i Utskottets öfvertygelse, en dylik åtgärd ej
vara oss förnekad. Enär således §:en innehåller det Konungen med
Riksens Ständers samtycke äger att förhöja allmänna afgifter, vore
det Riksens Ständer obetaget att vid hvarje Riksdag bevilja Konun-
gen en sådan utvidgad rättighet, intill den nästföljande. Att Stats-
Rådet borde emellan Riksdagarne härutinnan höras, fann Utskottet
öfverensstämma med den föreskrifna sakernas ordning; men trodde ej
något samråd med Banco- och RiksGäldsFullmäktige behöfvas eller
ens vara lämpligt i ett ärende som rörer Utrikes handelsförhållanden.

Då det emellertid ligger vigt uppå, att kammaren gör något ut-
talande om den väckta motionen, vill jag yrka återremiss. Jag anser
nemligen, att kammaren icke kan antaga någon af de afgifna reserva-
tionerna och särskildt icke den, herr Dahn med flere framlagt, enär
deri yrkas, att till bevillningar skulle räknas åtskilliga allmänna af-
gifter, som äro af helt annan än bevillningsnatur.

Jag yrkar därför återremiss.

Herr Östberg: Motionären yttrar i sin motion, att denna fråga
förefaller synnerligen klar och enkel. Jag kan dock icke se saken
alldeles så. Jag tror, att det varit rätt godt, om motionären något
närmare utvecklade, i hvilket afseende och huru långt han önskade,
att Riksdagens ökade befogenhet i afseende å jernvägarne och telegraf-
verket skulle utsträckas. Detta har han emellertid icke gjort och icke
heller ingått på den frågan i sitt anförande här i dag. Man kan så-
ledes endast söka någon ledning derför i hvad man anser ligga i be-
greppet bevillning. Deri ligger först och främst det, att bevillningarne
äro afsedda att fylla statens inkomster utöfver de ordinarie inkom-
sterna, för att det skall räcka till statsutgifternas bestridande. I så-
dant afseende är det tydligt, att denna definition träffar in på tullar,
allmänna bevillningen, accismedlen och bränvinsmedlen, ty dessa äro
af den beskaffenhet, att de kunna och böra af Riksdagen regleras till
sin storlek efter budgetens behof; finansstullarna kunna lämpligen ökas

eller minskas efter de vexlande åren, och allmänna bevillningen har någon gång måst på grund af statsverkets behof fördubblas.

Men det finnes något annat, som också räknas till bevillningarne, nemligen postmedlen, der denna definition icke passar. Ty det kan icke falla någon in att tänka sig, att, om det är ondt om penningar ett år, man skulle höja postafgiften, lika litet som att man skulle sänka den, i fall det vore stort öfverflöd. Postverket intager därför icke en liknande ställning, ty man kan säga, att det är en affär, en industriel inrättning, som staten sköter för tillgodoseende af allmänna behof. Ännu mera gäller dock detta om jernvägarne och telegrafan. Dessa måste nemligen skötas såsom en affär, och man kan icke tänka sig, att dessa samfärdsmedel skulle kunna förvaltas genom på förhand af Riksdagen uppdragna regler. I afseende på posten skulle det ju ändå kunna gå för sig att på förhand reglera afgifterna, ty der har staten monopol. Det finnes icke några konkurrenter, och det är icke något, som hindrar att fastställa taxan för ett helt år, utan att man har något behof af frihet att modifiera densamma. Men detta är icke fallet med jernvägarne och telegrafan.

Hvad skulle man åstadkomma genom att förklara jernvägsmedlen och telegrafmedlen för allmänna bevillningar? Motionären har icke förklarat det, men jag kan icke se annat än att deraf skulle följa, att Riksdagen skulle ega att på egen hand besluta beloppet af alla afgifter för begagnandet af jernvägarne. Dertill skulle komma, att Riksdagen uttryckligen förbehöll sig rätt att bestämma jemväl öfver användandet af nettovinsten af jernvägsstrafiken, t. ex. bestämma, att den icke finge beräknas såsom tillgång för budgeten, utan skulle inbetalas till riksgäldskontoret. Men det torde ju vara klart för hvar och en, att det icke kan gå an, att Riksdagen helt och hållet bestämmer afgifterna för jernvägsstrafiken. Ty man behöfver blott taga kännedom om de otaliga undantagstariffer och undantagsbestämmelser, som ständigt meddelas af Kongl. Maj:t eller af jernvägsstyrelsen, och att tänka sig, att Riksdagen skulle ingå på dessa saker, det vore ju att förlama detta verks styrelse.

Man kan ju nu säga, att detta icke vore meningen. Men hvar skall man då stanna i denna fråga? Skall det finnas någon betydelse i ordet bevillning, så skall det väl vara, att alla sådana afgifter bestämmas af Riksdagen och icke af Kongl. Maj:t.

Jag tror för min del, att man genom den åtgärd, som motionären föreslår, å ena sidan skulle vinna för mycket och å andra sidan för litet. Man vinner för mycket genom att man lägger i Riksdagens hand mer, än Riksdagen kan sköta, men man vinner för litet, för så vidt man icke söker i vissa afseenden utvidga Riksdagens inflytande å skötandet af jernvägarne och telegrafverket. Det förefaller mig, som om den, som vill vinna någon reform, bör fästa sin uppmärksamhet både på det ena och det andra.

Det är icke tvifvel om, att ej Riksdagen skulle kunna vinna ökad kontroll, oafsedt bestämmandet af taxorna; och jag tänker då

*Om ändring
af § 60 rege-
ringsformen.*

(Forts.)

*Om ändring
af § 60 rege-
ringsformen.
(Forts.)*

bland annat på den viktiga frågan om att uppgöra samtrafikstaxor och öfverenskommelser med enskilda jernvägar. Detta är en viktig sak, en sak, der ofantligt många privata intressen kunna beröras, och der det allmännas rätt bör noggrant pröfvas gent emot den enskildes. Jag tror visserligen, att Riksdagen der bör hafva ökad inflytande, men på det målets vinnande skulle sådana bestämmelser, som här föreslagits, icke hafva den minsta inverkan. Derför tror jag, att motionären gjort klokare, om han väckt förslag om, att i den och den punkten bör Riksdagen hafva mer att säga, och i den och den punkten må det tillhöra Kongl. Maj:t att hafva beslutande rätt.

Herr Ljungmans förslag går mera i den riktningen att närmare specificera Riksdagens rättigheter och uppdraga magtgränsen mellan Riksdagen och regeringen. Jag tror, att det vore den rätta utvägen att göra denna sak klar, för att icke lemna den till föremål för blifvande tvister. Huru vida åter det kan vara lämpligt att åstadkomma en sådan magtfördelning genom en förändrad grundlagsbestämmelse, det vill jag lemna derhän.

Ty man skulle också kunna tänka sig, att Riksdagen kunde an hålla hos Kongl. Maj:t, att i den eller den punkten beslut icke borde fattas utan Riksdagens hörande. Antagligen skulle en sådan framställning på grundade skäl komma att medföra lika fördelaktig verkan, som om man försökte åstadkomma en förändring i grundlagen, hvilket mycket långsammare skulle leda till målet än det andra sättet att gå till väga.

Såsom saken för närvarande står, anser jag det icke finnas tillräcklig anledning att bifalla motionärens yrkande, hvarför jag skall be att få instämma i det slut, hvartill utskottet kommit, och sålunda yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Elowson: Det synes mig, som om motionären åsyftat att vinna något praktiskt mål med den motion, han afgifvit, och detta mål skulle bestå deri, att Riksdagen finge något mera inflytande än nu i afseende å bestämmandet af jernvägstrafikmedel samt telegraf- och telefonmedel. För att nå detta mål har han väckt en motion om ändring i grundlagen. Då i 60 § regeringsformen postmedlen räknas till bevillningarne, och Riksdagen har att besluta öfver dem, synes det mig, att telegraf- och telefonmedlen äfven skulle kunna räknas till denna klass; ty kan Riksdagen besluta öfver postmedlen, så gälla samma skäl för att Riksdagen skall kunna besluta om telegraf- och telefonmedlen. Det har ock anmärkts — såsom i utskottet från alla sidor uttalades — att, då bestämmelsen om postmedlen insattes i 60 §, telegraf- och telefoninrättningarne icke voro ens anade, ty annars hade nog en föreskrift äfven om dessa fått följa med. Nämda inrättningar äro samfärdsmedel likasom jernvägarne, och de inkomster, som från jernvägarne inflyta, skulle kunna likställas med dem, som inflyta från telefon- och telegrafverken. Huru härmed än må vara,

så är det dock af betydelse för Riksdagen att kunna få besluta om så stora summor som de ifrågakvarande.

I den budget, som skall blifva gällande för 1893, äro upptagna såsom nettobehållning af jernvägstrafiken 6,500,000 kronor. Denna nettobehållning är naturligtvis skilnaden mellan bruttoinkomsten och förvaltningskostnaderna eller driftkostnaderna. Utskottet går, synes mig, på sidan om motionen, då det såsom skäl för sitt afstyrkande anför, att Riksdagen velat taga in i budgeten endast denna skilnad mellan bruttoinkomsten och förvaltningskostnaderna. Skilnaden beror naturligtvis på, huru man bestämmer inkomsterna, och derom har Riksdagen ingen beslutanderätt.

Enligt 1890 års statistiska uppgifter utgjorde bruttoinkomsten af jernvägarne 21,972,574 kronor. Detta är ett väsentligt tillflöde till statskassan men öfver detsamma har Riksdagen enligt nu gällande bestämmelser icke någonting att besluta. Redan förut har ock inom Riksdagen gjorts uttalanden, att det borde ske någon förändring i detta afseende, och det synes mig verkligen, som om förändringen är af åtskilliga omständigheter påkallad.

I utskottet hafva också nämnts konsulatafgifterna, hvilka, såsom en talare på göteborgs- och bohuslänsbanken sade, närma sig mera till skatter. Öfver dessa konsulatafgifter har Riksdagen icke heller någon beslutanderätt. De användas, såsom herrarne behagade erinra sig från statsverkspropositionen, till aflöning af konsulerna. Det står nemligen i en anmärkning der, att dessa konsulatafgifter användas till aflöningar, och det är ju i och för sig riktigt. Men Riksdagen borde väl egentligen hafva något att besluta äfven om dem.

Det synes mig därför vara skäl, att Andra Kammaren uttalar sin mening i detta afseende; och jag vet att den åsigten, att Riksdagen bör hafva inflytande på bestämmandet öfver jernvägstrafik-medlen, äfven delas af åtskilliga i Första Kammaren. Man kan heller icke gerna komma ifrån det, att Riksdagen, som eger den egentliga beskattningsrätten, väl bör få uttala sig angående en så vigtig inkomstkälla, och det kan ju icke vara annat än tryggare, om Kongl. Maj:t med Riksdagen afgör sådana frågor, än att Kongl. Maj:t ensam afgör dem.

Vid utskottets utlåtande hafva fogats 2:ne reservationer, men ingendera af dem kan leda till något praktiskt resultat, ty Första Kammaren kommer helt visst icke att gå in på någon af dem. I teoretiskt afseende skulle jag vilja sätta den af utskottets vice ordförande afgifna reservationen något före den andra, i synnerhet med hänsyn till dess första del. Deremot synes det mig, som om den ärade reservanten icke tillräckligt begrundat det fjerdre momentet. Ty detta moment torde komma att leda till åtskilliga praktiska svårigheter i konkreta fall. Och då han icke yrkat bifall till sin reservation, skall jag för min del ansluta mig till den andra reservationen, som är afgifven af herrar Bengtsson, Björkman m. fl.

Om ändring
af § 60 rege-
ringsformen.
(Forts.)

Om ändring
af § 60 rege-
ringsformen.
(Forts.)

Der är ingenting annat föreslaget, än att man skulle besluta att i § 60 regeringsformen införa, jemte förut der omnämnda bevillningar, *jernvägstrafikmedlen, telegraf- och telefonmedlen*, på samma gång som man äfven föreslagit, att uttrycket *chartæsigillatæ-afgiften* skulle utbytas mot *stämpelmedlen* och husbehofsbrännerimedlen mot *brännvinstillverkningsmedlen*.

Jag ber därför att få yrka bifall till den af herr Bengtsson m. fl. afgifna reservationen.

Herr Romberg: Jag kan icke underlåta att uttrycka min förvåning öfver, att inom konstitutionsutskottet, åtminstone för så vidt af utskottets betänkande framgår, det icke fallit någon mer af utskottets ledamöter än herr Ljungman in att yrka på ett förtydligande af denna § 60 i regeringsformen, som af den ifrågavarande motionen beröres. Jag menar i fråga om Kongl. Maj:ts rätt att nedsätta tullen å inkommande spanmål.

Det är oss allom väl bekant, huru rörande denna sak alldeles diametralt motsatta åsikter göra sig gällande, och huru frågan upprepade gånger varit föremål för vidlyftig debatt inom pressen, utan att dessa debatter hafva ledt till något annat resultat, än att hvar och en stannat vid *sin* åsigt. Går man dem närmare in på lifvet, dessa grundlagstolkare, som vanligen uppträda med mycken tvärsäkerhet, så visar det sig, att deras påståenden i fråga om denna sak ytterst grunda sig blott på deras egna försäkringar, att deras åsikter äro de enda rigtiga. Det synes nu visserligen besynnerligt, åtminstone gör det så för mig, att det *kan* råda olika meningar rörande denna sak, då man dels tar hänsyn till lydelsen af § 84 regeringsformen, som stadgar, att »grundlagarne skola efter deras ordalydelse i hvarje särskildt fall tillämpas», och dels å andra sidan tar i betraktande, att icke ett ord i § 60 förekommer om tillåtelse för Kongl. Maj:t att *sänka* ifrågavarande tullar, men väl om att han eger rätt att *höja* dem. Emellertid är det nu ett faktum, att en sådan meningsskiljaktighet här gör sig gällande, och detta i en fråga, som det dock bör vara af så ofantlig vigt och betydelse att få klargjord. Derfor har det, som sagdt, förvånat mig mycket, att, då nu konstitutionsutskottet haft anledning att taga denna § 60 under ompröfning, utskottet icke också då behjertat, huru mycken vigt det kan ligga på att en gång komma till klarhet i denna sak genom ett förtydligande af grundlagstexten.

Det är nu, såsom vi veta, så bestäldt, att den åsigt, som går ut på, att Kongl. Maj:t *eger* en sådan der rätt att Riksdagen oåtspord företaga en sänkning i spanmålstullen, kan återopa och peka hän på en under tidernas lopp häfdvunnen praxis, som talar för, att denna tolkning är den rigtiga. Kongl. Maj:t har nemligen upprepade gånger företagit en sådan sänkning af tullen, utan att Riksdagen deremot, för så vidt jag har mig bekant, har framställt någon anmärkning. Jag skall bedja att i det hänseendet få påpeka kongl. kungörelsen af den

2 november 1837, genom hvilken tullen å korn och hafre, som till landet infördes, nedsattes till hälften; vidare kongl. kungörelsen af den 11 juni 1847, genom hvilken bestämdes tullfrihet för spanmål, alla slag, äfvensom för mjöl och gryn; samt senast kongl. kungörelsen af den 17 april 1852, då på samma sätt bestämdes tullfrihet för potatis. Att för öfrigt äfven vår nuvarande regering för sin del anser, att Kongl. Maj:t eger en sådan rätt, derom hafva vi blifvit upplysta i Kongl. Maj:ts nådiga proposition n:o 8 till innevarande års Riksdag, sid. 7.

Då nu förhållandet är sådant, att i en så vigtig punkt som denna, der det gäller en så stor statsinkomst eller en så stor skattepålaga, — jag bör kanske snarare här vid lag se frågan från den synpunkten — råder en sådan ovisshet rörande, huru vida Kongl. Maj:t eger rätt eller icke att sänka denna pålaga och dermed väsentligen reducera en så betydande statsinkomst, vill jag hemställa, huru vida det icke varit skäl att, när nu 60 § varit föremål för konstitutionsutskottets ompröfning, utskottet sökt åstadkomma ett välbehöfligt förtydligande i detta hänseende.

Väsentligen på denna grund, herr talman, skall jag be att få instämma med herr Ljungman i hans yrkande om återremiss af detta ärende till konstitutionsutskottet.

Herr Bengtsson: Det hufvudsakliga skäl, som här blifvit anfördt för att man icke skulle kunna antaga den af mig jemte flere här afgifna reservationen, har varit det, att man ansett, att Riksdagen icke skulle kunna hanskas med bestämmandet af jernvägstrafikmedlen. Jag för min del kan icke förstå, hvarför icke svenska Riksdagen likaså väl som t. ex. den tyska skulle kunna sysselsätta sig med sådana saker. Vi veta ju, att staten på våra jernvägar nedlagt åtskilliga hundratals millioner, och hvarför man då helt och hållet skall undandraga jernvägsmedlen Riksdagens kontroll, kan jag icke fatta. Det kan naturligtvis, i fall detta vårt förslag skulle gå igenom, icke vara fråga om att Riksdagen skulle handskas med, om jag så får säga, alla möjliga småsaker. Men att Riksdagen skulle få rätt att deltaga i beslutet om maximi- och minimisiffrorna för olika tariffer, tror jag icke alls skulle skada. Jernvägsstyrelsen och Kongl. Maj:t skulle naturligtvis hafva rätt att röra sig inom dessa grunder.

Då man litet hvar känner till, huru besynnerliga tarifförhållandena vid jernvägarne stundom äro, kan man sannerligen anse sig hafva anledning att önska, att Riksdagen finge vara med att besluta derom. Jag skall blott anföra ett enda exempel i fråga derom. Man vet, att från Småland sändes till Skåne en stor myckenhet träd för kolbränning. Då nu dessa skola transporteras, äro tarifferna så förnumstigt satta, att, om man uppifrån landet skickar hela vagnslaster med träd, man får betala en ganska obetydlig frakt, men om man förädlar träden deruppe, hvarvid de förlora omkring hälften af sin

*Om ändring
af § 60 rege-
ringsformen.
(Forts.)*

*Om ändring
af § 60 rege-
ringsformen.
(Forts.)*

vigt, och så skickar ned dem, kostar detta betydligt mera. Hvad blir då följden? Jo, småländingarne drivas på detta sätt ned till Skåne, ty det är billigare än skicka ned träden hela och sedermera fortsätta arbetet der nere. Jernvägen får således transportera minst $\frac{1}{3}$ tyngre gods för betydligt lägre pris, än den skulle få göra, om man hade andra tariffer.

Jag ber äfven att få hemställa till de herrar, som något känna till förhållandena, huru vida det icke kunde vara skäl, att Riksdagen äfven hade ett ord med i laget, då jernvägsstyrelsen bestämmer om samtrafiken med utlandet. Vi ha i denna fråga så färska exempel ifrån Skåne, att jag alls icke tycker att det vore för mycket, om Riksdagen dervid hade något att säga.

Jag tvekar sålunda icke att anhålla om bifall till min reservation.

Herr *Björkman* instämde häruti.

Herr Falk: Det synes mig, att herr Ljungman klart och tydligt påpekat de oformliga motsatser, som skulle blifva en följd, om man bifölle reservanternas förslag till förändring af 60 § regeringsformen. Jag skall således för min del be att få förena mig med herr Ljungman i hans yrkande om återremiss till utskottet.

Herr Ljungman: Jag ber att få fästa uppmärksamheten uppå, att, om man vill hafva ett förtydligande af denna mycket otydliga §, går det icke an, att man bifaller den reservation, som är afgifven af herr Dahn m. fl., ty det skulle försvåra arbetet med paragrafens förbättring. För öfrigt skulle den deri föreslagna lydelsen icke komma i harmoni, utan i strid med öfriga §§ i regeringsformen, som afse bevillningarna.

Dessutom är det lika orimligt att t. ex. räkna jernvägsmedlen till bevillningar, som om man ville skrifva i en lag, att till ädelstenar skulle räknas gråstenar och till ädla metaller bly och tenn. Det ligger ytterst stor vigt på, att, när man skrifer grundlag, man ser till att den blir sådan, att den kan tillämpas efter ordalydelsen.

Men huru är det med jernvägstrafikmedlen? Jo, de äro icke bevillningar, de äro icke skatter. Och ingen af oss upplefver den tid, då de kunna blifva skatter. Under sådana förhållanden är det icke rimligt att säga, att de skola räknas till skatter. Vill man emellertid, att Riksdagen skall hafva något med deras fastställande att göra, ja, då får man införa särskilda bestämmelser derom i grundlagen, t. ex. såsom jag här i min reservation föreslagit. Den saken blir mycket enkel, ty det finnes icke något hinder att införa sådana bestämmelser. Men skola dessa afgifter framdeles fastställas af Riksdagen, så bör frågan derom för utredning hänvisas till det utskott, som har att fastställa utgifterna för dessa samfärdselinrättningar, hvilka staten eger, d. v. s. till statsutskottet, och redan af det skälet böra dessa medel icke upptagas bland bevillningarna.

Hvad beträffar påståendet, att det skulle vara omöjligt för Riksdagen att kunna fastställa trafiktaxorna för jernvägarne, så är det icke alls berättigadt. Ty i den nuvarande trafiktaxan är det medgifvet jernvägsstyrelsen att i vissa fall göra nedsättningar, och Riksdagen kunde naturligtvis äfven stadga en sådan bestämmelse. Svårigheterna blefvo helt visst icke så stora, att statsutskottet skulle blifva för mycket ansträngdt af att granska och fastställa dessa taxor, helst sådant ganska sällan skulle förekomma. Men deremot skulle det vara alldeles orimligt att fastställa dem för blott 1 år i sänder, hvilket emellertid § 61 regeringsformen uttryckligen bestämmer om bevilningarna.

Jag ber alltså fortfarande att få vidhålla mitt yrkande om återremiss.

Herr Bengtsson: Jag ber om ursäkt, att jag än en gång besvärar kammaren. Men jag vill endast opponera mig mot herr Ljungmans yttrande, att upptagande af jernvägsmedlen i § 60 skulle vara detsamma som att jemföra gråstenar med ädelstenar. Jag kan icke förstå, hvarför det icke skulle gå för sig, att, då man förut haft i 60 § införd den bestämmelsen att accis-, tull- och postmedel äro allmänna bevilningar, man nu bifaller den reservation, som af mig och åtskilliga ledamöter af denna kammare i konstitutionsutskottet blifvit afgifven. Vi hafva ju i paragrafen icke vidtagit någon annan förändring, än att orden »jernvägstrafikmedlen, telegraf- och telefonmedlen» blifvit tillagda. Hafva postmedlen och tullmedlen kunnat stå der förr, och medgifves det att jernvägstrafik-, telegraf- och telefonmedlen äro likställda med dessa, inser jag ej, hvarför den ändring vi föreslagit skulle vara oantaglig.

Skall man för öfrigt granska ordalydelsen af reservanternas förslag, så skall jag be att få egna en liten granskning åt 4 punkten i 60 § efter herr Ljungmans förslag. Jag hade icke tänkt upptaga denna fråga, men skall göra det till följd af hans uppträdande. Det heter der: »4. Konungen eger att fastställa de afgifter, som af korporationer eller enskilde personer må upptagas för begagnandet af sådana inrättningar till enskildes gemensamma nytta och bekvämlighet, hvilka alls icke eller endast i otillräcklig grad medgifva täflan mellan flera dylika å samma ort.» Jag frågar herr Ljungman: kan det vara skäl att i 60 § intaga en bestämmelse, som enligt min tanke måste tydas derhän, att Kongl. Maj:t skulle få att befatta sig med t. ex. spårvägstrafiken? Läser man momentet rätt, kan man omöjligen gifva det en annan tydning än den jag nu framställt.

Herr talman! Jag har ingenting vidare att tillägga, utan yrkar fortfarande bifall till min reservation.

Herr Ljungman: Jag ber att få fästa herr Bengtssons uppmärksamhet uppå, att jag aldrig sagt, att i 60 § regeringsformen icke

*Om ändring
af § 60 rege-
ringsformen.*
(Forts.)

*Om ändring
af § 60 rege-
ringsformen.
(Forts.)*

bör intagas den bestämmelsen, att jernvägstrafik-, telegraf- och telefonmedlen skola fastställas af Riksdagen, men jag har sagt, att, om en bestämmelse i det syftet skall införas der, bör den vara sådan, att den står i öfverensstämmelse med regeringsformens bnd i öfrigt beträffande allmänna afgifter och icke i uppenbar strid dermed. Nu är det gifvet, att om man räknar dessa medel till bevillningar, så är detta en orimlighet, fullt ut lika stor, som om i lag skulle bestämmas, att till ädelstenar räknas gråstenar — för att å nyo upprepa det exempel jag nyss anförde. — Jag vill äfven fästa uppmärksamheten derpå, att, om man använder det uttryck, som mitt förslag innehåller, nemligen »avgifter för begagnande eller omedelbar förmån af statens inrättningar», och bestämmer, att sådana afgifter skola fastställas af Riksdagen, så har man vunnit allt hvad man önskat, och detta uttryck är då tillämpligt icke blott på sådana inrättningar för samfärdseln, som redan finnas, utan äfven på möjligen blifvande nya sådana inrättningar, så att man slipper ändra grundlagen för hvarje gång man hittar på ett nytt samfärdsmedel.

Hvad beträffar 4 mom. af 60 § enligt mitt förslag, så är det taget ur ansvarighetslagen för statsråden. Jag medgifver, att det möjligen kan stiliseras om, så att det blifver tydligare, i synnerhet i början, hvilken borde lyda sålunda: »4. Konungen eger att fastställa de afgifter till korporationer eller enskilda personer, som må upptagas» o. s. v. Men hvad innehållet beträffar, anser jag, att det är fullt ut lika rätt, att Kongl. Maj:t fastställer taxor för spårvägar samt enskilda telegrafer och telefoner, som det är det, att Kongl. Maj:t fastställer taxor för enskilda jernvägar och begagnandet i vissa fall af broar och landsvägar. Och att en dylik bestämmelse kan vara lämplig, torde nog ej kunna betvivlas, ty faktiskt är väl, att många enskilda bolag utkräfvat alldeles orimligt höga afgifter. Man behöfver för att få ett exempel härpå ej gå längre än till Stockholms allmänna telefonbolag. Om man tager reda på förhållandena, torde man finna, att Stockholms kommun är ganska starkt beskattad af detta bolag.

Vill man hafva en opinionsyttring af kammaren, så förstår jag icke, hvarför man ej skulle kunna återremittera frågan. Man har ju dermed uttalat sig i den rigtning, som antydes af så väl motionären som de olika reservanterna, nemligen att Riksdagen bör ega rätt att fastställa åtskilliga allmänna afgifter, som den nu ej får fastställa, eller om hvilka det åtminstone är ovisst, huru vida Riksdagen nu har rätt att fastställa dem, och vidare har man dermed äfven uttalat sig för att få bestämmelserna härom affattade med tillfredsställande klarhet äfven i formelt hänseende, så att hvar och en kan veta, hvad med paragrafen afses.

Jag vidhåller mitt förra yrkande.

Häruti instämde herr *Svensson* från Karlskrona.

Herr Hedin: Sedan Första Kammaren lär hafva bifallit konstitutionsutskottets utlåtande, kan en återremiss icke blifva annat än en mycket platonisk opinionsyttring, som derjemte skulle hafva det felet, att man af återremissen icke kunde bestämdt sluta till hvad Andra Kammaren dermed menade. Emellertid är en opinionsyttring från denna kammare önskvärd af det skäl, att den skulle kunna tjena såsom motvigt mot den bekännelse, som ofrivilligt nog kommit fram i slutet af konstitutionsutskottets motivering för dess afstyrkande hemställan. Der hafva nemligen ledamöterna från Första Kammaren uttalat den meningen, att antalet af de statsinkomster, som i konstitutionellt språkbruk kallas för bevillningar, och såsom sådana äro underkastade Riksdagens oinskränkta magt, icke bör ökas, — såsom jag förmodar flertalet af denna kammares ledamöter håller före — utan minskas; ty, säger utskottet här, »med skäl kan sättas i fråga, huru vida icke i sådant fall — d. v. s. i händelse en sammanslagning af post- och telegrafverken framdeles komme till stånd — postmedlen borde upphöra att räknas till bevillningar.» Derför kan det vara skäl, att Andra Kammaren afgifver en opinionsyttring i alldeles motsatt riktning.

Om ändring af § 60 regeringsformen.
(Forts.)

Medan jag har ordet, skall jag äfven be att få något vidröra en origtighet, hvartill utskottet gjort sig skyldigt i sitt resonnement i början af senare stycket å betänkandets andra sida, der utskottet kastas fram och till baka mellan två olika tydningar af ordet bevillning, ehuru detsamma icke nu har mer än en betydelse, — så vida man ej vill gå längre till baka i tiden och inlåta sig på *historiska* framställningar eller resonnement — nemligen den, som utmärker den särskilda konstitutionella magt, som Riksdagen har öfver de extra ordinarie inkomsterna i olikhet med dess magt beträffande de ordinarie inkomsterna. Utskottet säger här, att »bevillningarne till sin natur äro extra ordinarie inkomster, som Riksdagen är efter annat åtager sig att tillföra statsverket *till fyllande af de statsutgifter* för följande år, hvilka ej kunna bestridas genom de ordinarie inkomsterna».

Detta, herr talman, är absolut lustigt; åtminstone är det bland det lustigaste, som jag på länge läst i något af våra utskottsbetänkanden, hvilka betänkanden i allmänhet icke pläga vara synnerligen nöjsamma. Yttrandet var icke ens berättigadt på den tid, då grundlagen skrefs. Af åtskilliga uttryck i regeringsformen har utskottet låtit lur sig att ej se skillnaden mellan ordalydelsen och de faktiska förhållandena. Vid 1809 års riksdag beräknades å riksstaten för de följande åren de ordinarie inkomsterna till 1,339,000 riksdaler specie och de extra ordinarie till 1,437,000 riksdaler specie, d. v. s. dessa senare inkomster redan då till högre belopp än de ordinarie. Nu, 80 år efteråt, skulle det verkligen vara besynnerligt, om någon sade: »ja, dessa extra ordinarie inkomster — som nu visserligen uppgå till 68 å 69 millioner kronor, under det att de ordinarie inkomsterna utgöra 20 millioner kronor — de äro endast till för att fylla bristen, i händelse de

*Om ändring
af § 60 rege-
ringsformen.
(Forts.)*

ordinarie inkomsterna — mot all förmodan! — icke skulle räcka till. Emellertid har utskottet fastnat på denna befängda föreställning, och vid densamma har utskottet hängt sig fast under hela dess resonnement.

Då jag tror, att det vore nyttigt, att kammaren afgåve en opinionsyttring, hemställer jag, att kammaren ville i detta syfte biträda den af herr Bengtsson med flere mot föreliggande förslag afgifna reservation.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr tal-
mannen till proposition upptagit de olika yrkandena, blef, med afslag
å utskottets hemställan, den af herrar Bengtsson m. fl. vid utlåtandet
fogade reservation af kammaren bifallen.

§ 13.

För motions afgifvande hade sig anmält herr *J. Anderson* i
Tenhult, hvilken nu aflemnade en motion om ändring i villkoren för
den af Kongl. Maj:t i proposition till Riksdagen föreslagna upplåtelse
af mark till Visingsö församling.

Denna motion, som erhöll ordningsnummern 192, begärdes på
bordet och bordlades.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

Herr	<i>C. E. Thermænius</i>	under 9 dagar fr. o. m. den 28 dennes,
»	<i>J. A. Sjö</i>	» 8 » » 28 »
och	» <i>C. T. Lind</i>	» 14 » » 30 »

§ 15.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *sjunde*
hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet; och

n:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försälj-
ning af kongl. dramatiska teatern och inköp för statsverkets räkning
af fastigheten n:o 41 i kvarteret Blasieholmen.

§ 16.

Anmäldes och godkändes Riksdagens kanslis förslag
dels till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 16, angående val af fullmäktige i riksbanken; och

- n:o 17, angående val af fullmäktige i riksgäldskontoret;
dels ock till Riksdagens förordnanden:
n:o 18, för fullmäktige i riksbanken;
n:o 19, för suppleanter till fullmäktige i riksbanken;
n:o 20, för fullmäktige i riksgäldskontoret; och
n:o 21, för suppleanter till fullmäktige i riksgäldskontoret.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,⁴⁶ e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.
